

Enzymy používané při manipulaci s nukleovými kyselinami

doc. RNDr. Milan Bartoš, Ph.D.

bartosm@vfu.cz

Přírodovědecká fakulta MU, 2012

Obsah přednášky

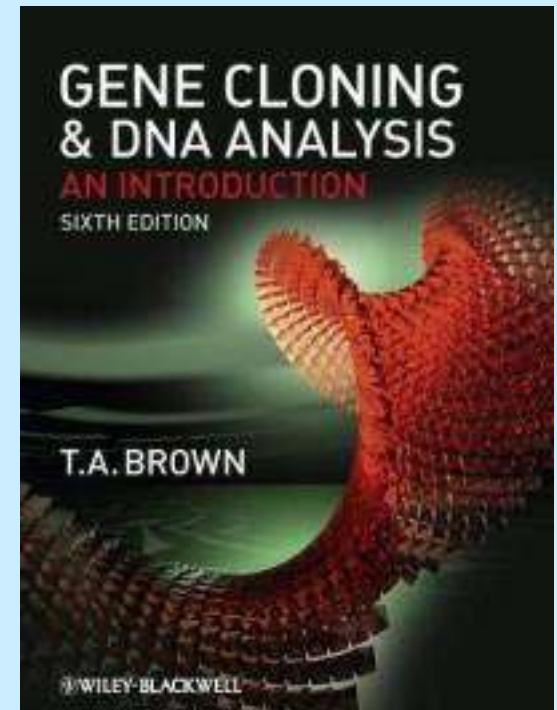
- 1) Přehled a funkce enzymů**
- 2) Restrikční endonukleázy – opakování**
- 3) Restrikční mapy**
- 4) Detekce polymorfismů v genomech**
- 5) DNA fingerprinty**
- 6) Proteinové fingerprinty**

Doporučená literatura

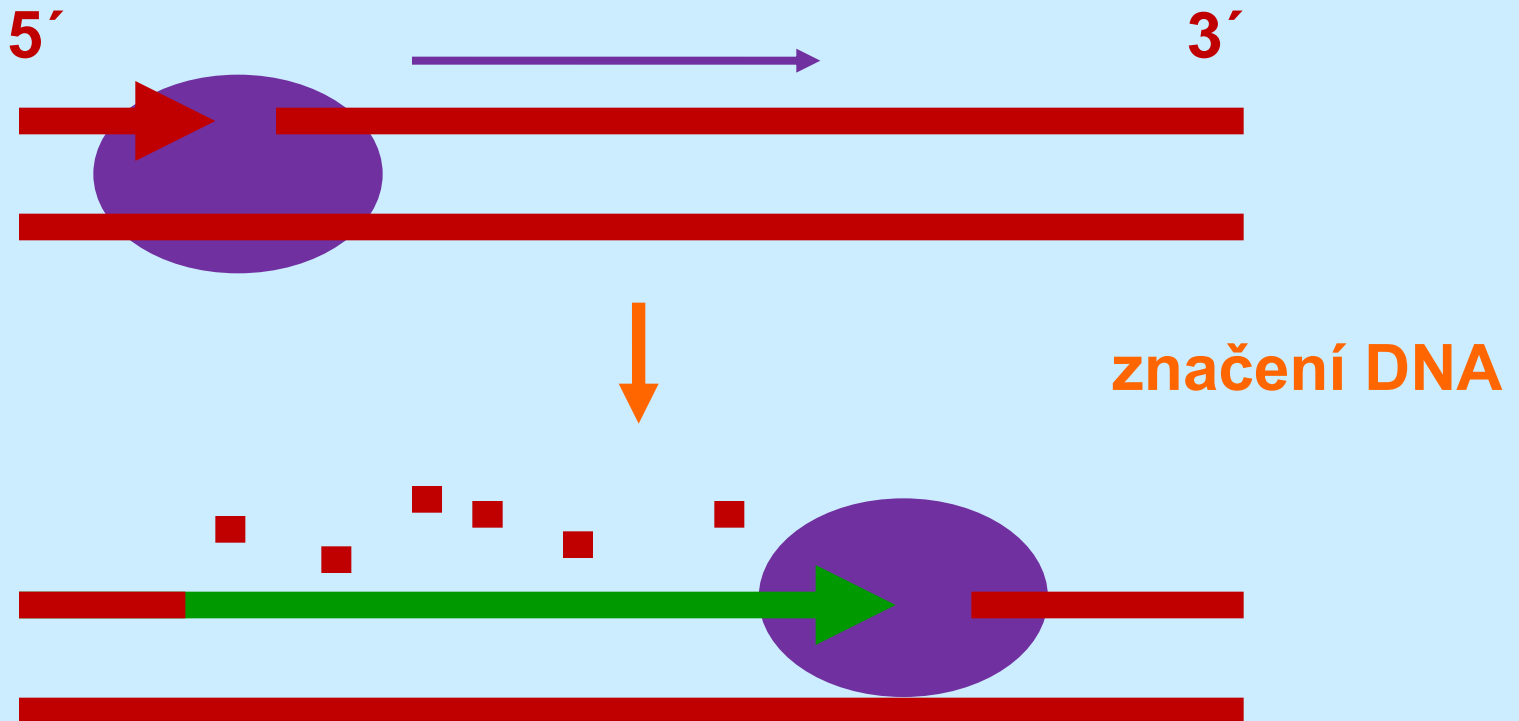
Brown (2010): Gene Cloning & DNA Analysis. Wiley-Blackwell, Sixth edition

katalog firmy New England Biolabs, USA, www.neb.com

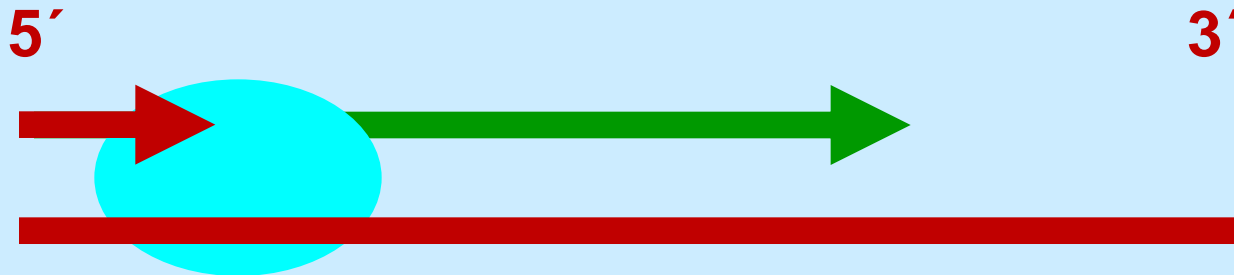
DNA polymeráza I

- syntéza ve směru 5' - 3'
- exonukleázové odbourávání ve směru 5' - 3'
- exonukleázové odbourávání ve směru 3' - 5'

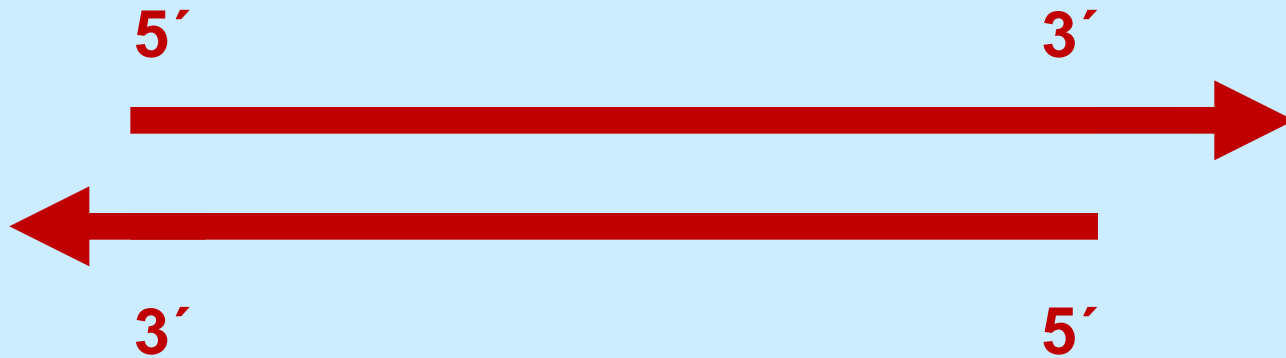
Klenowův fragment

- syntéza ve směru 5' - 3'
- exonukleázové odbourávání ve směru 3' - 5'
- tam, kde se neodbourává primer
- sekvenování, značení DNA

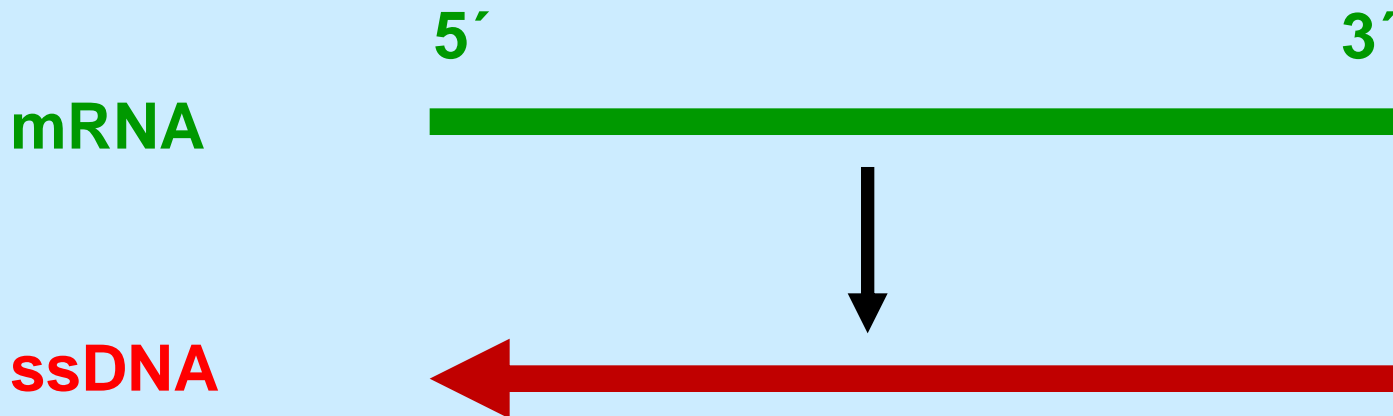

Další enzymy - I

Terminální deoxyribonukleotidyltransferáza

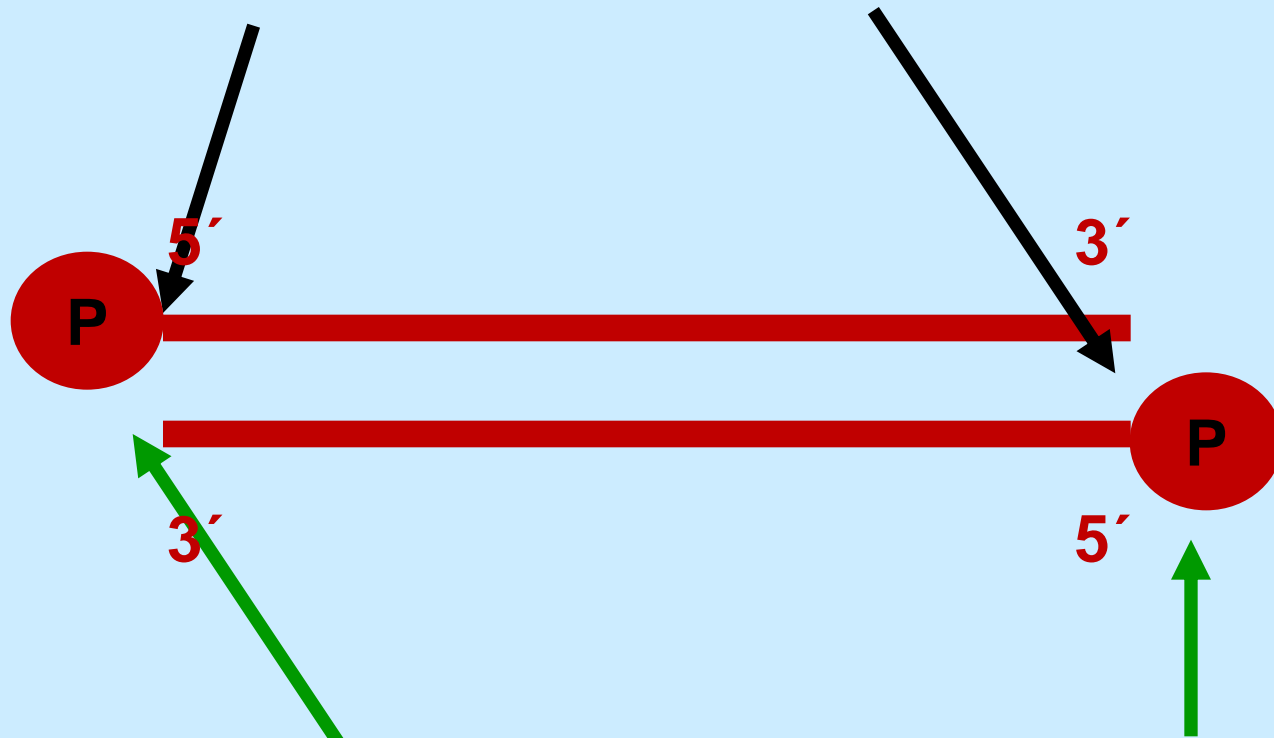

Zpětná transkriptáza

Fosfatázy a kinázy

Fosfatázy - Alkalická fosfatáza (telecí střevo)

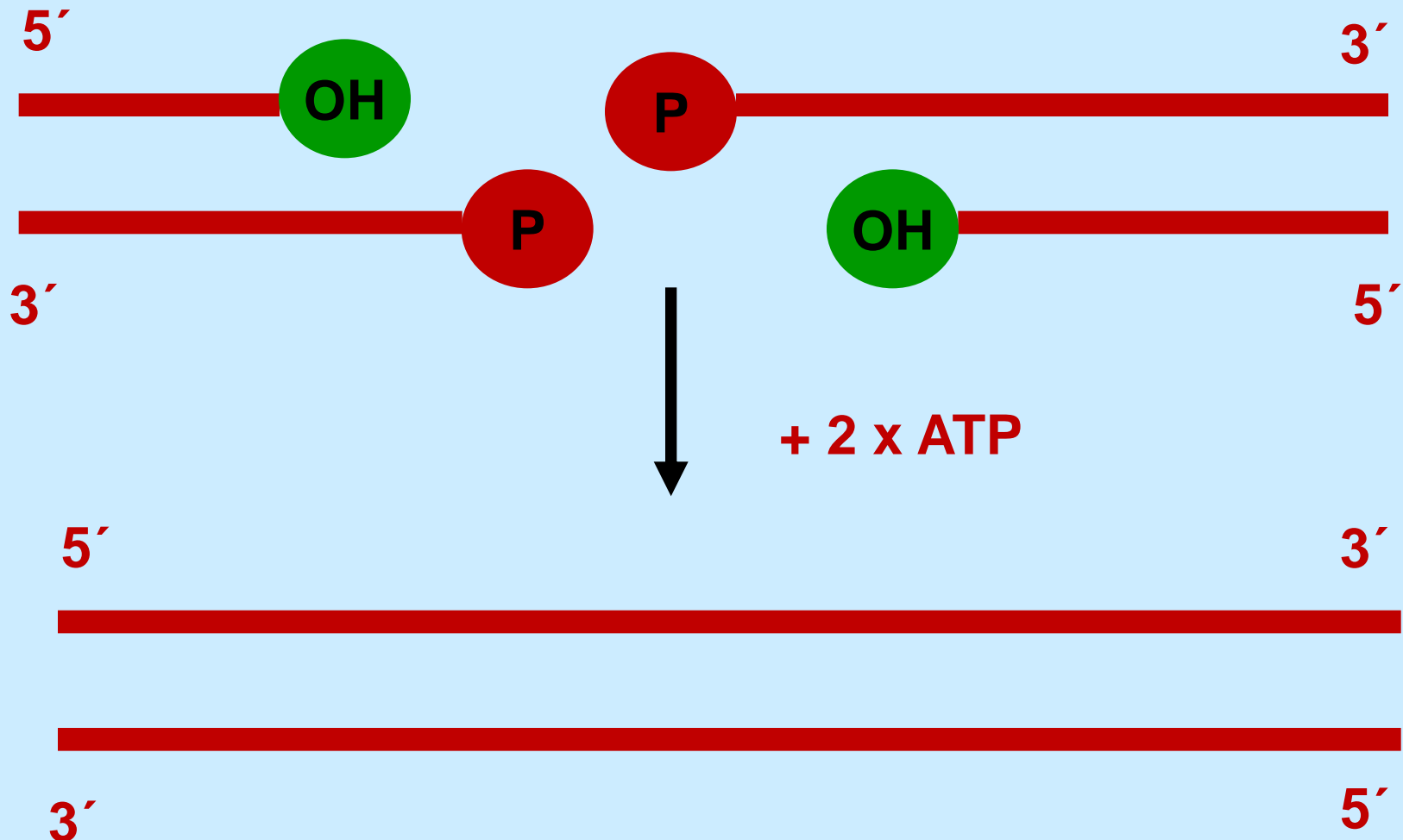

Kinázy - T4-polynukleotidkináza
(*E.coli* infikované bakteriofágem T4)

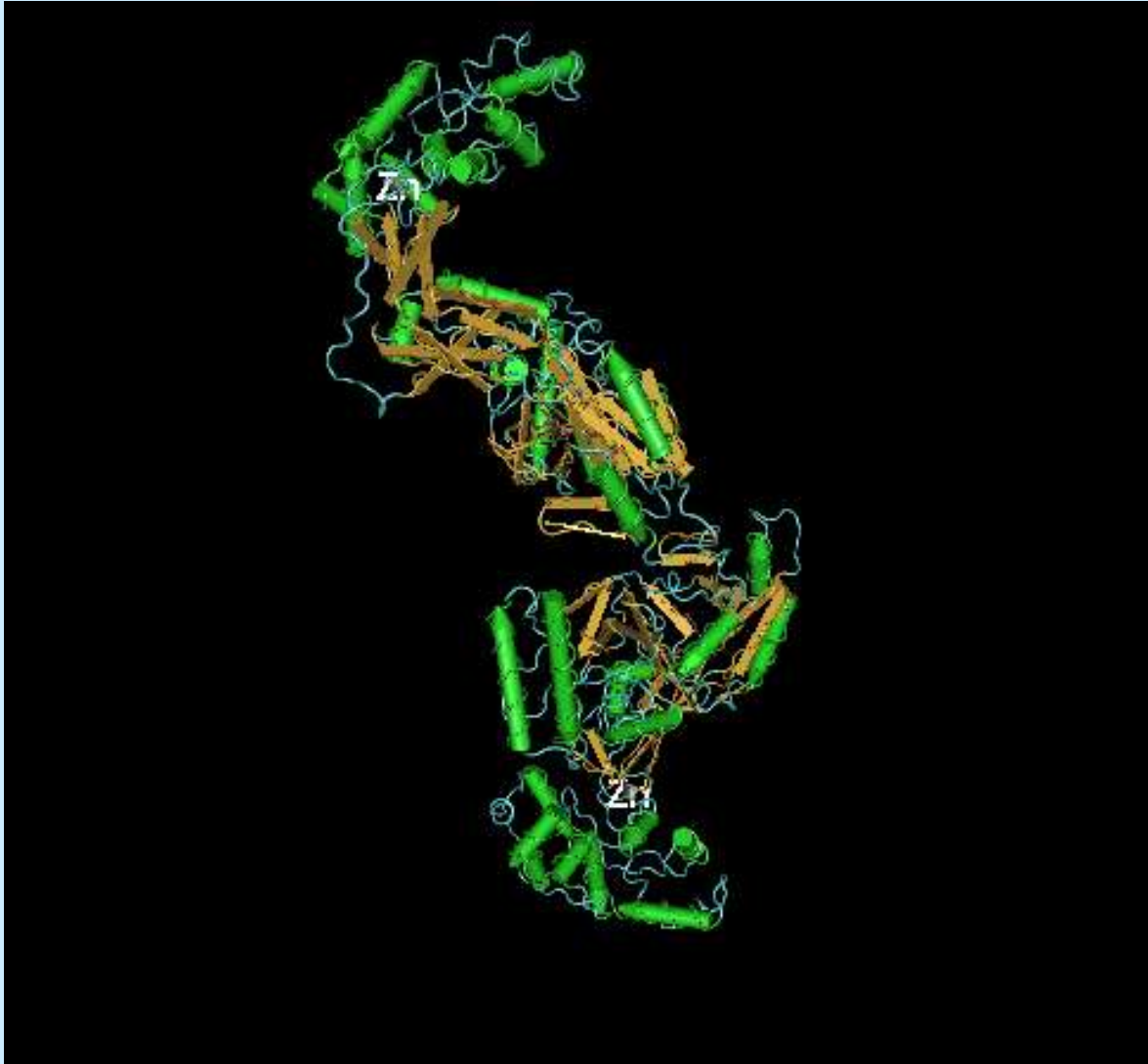

Ligáza

T4 DNA ligáza (*E. coli* infikované bakteriofágem T4)

Ligáza

Ligace – spojení dvou fragmentů DNA

↑ samovolné připojení

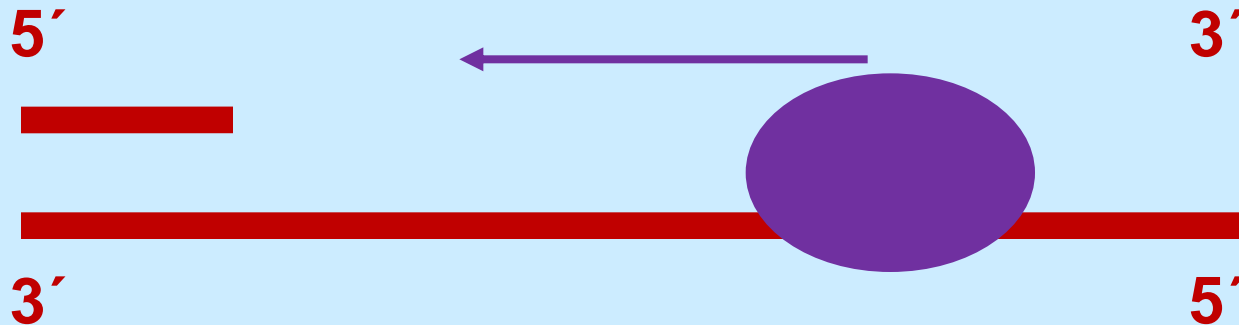
spojení ligázou

+ 2 x ATP

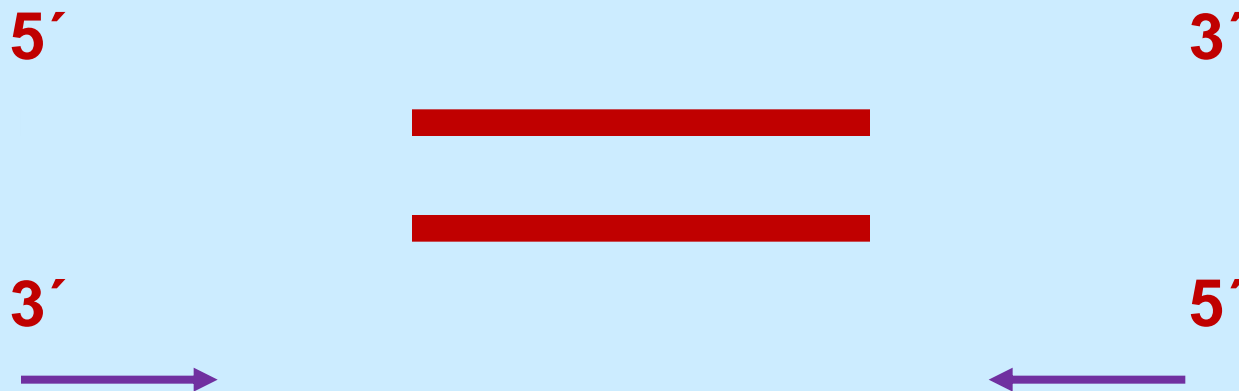
Exonukleáza III (E. coli)

- exonukleázové odbourávání ve směru 3' - 5'
- odbourává 3'-OH konec

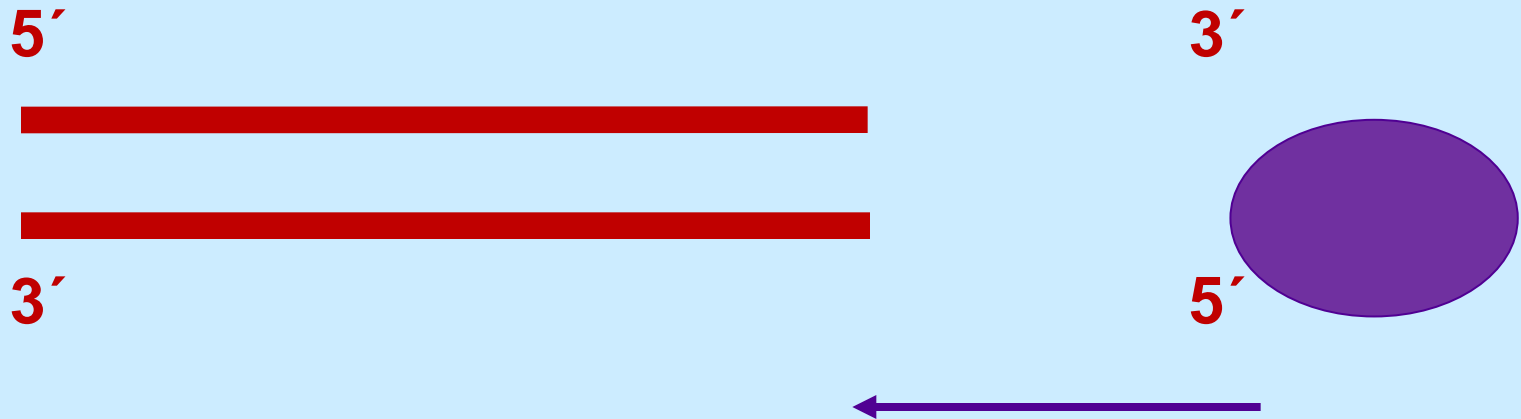
Exonukleáza Bal 31

- štěpí lineární dsDNA z obou konců
- zkracuje DNA fragmenty
- konce jsou zarovnané

S1 nukleáza (Aspergillus oryzae)

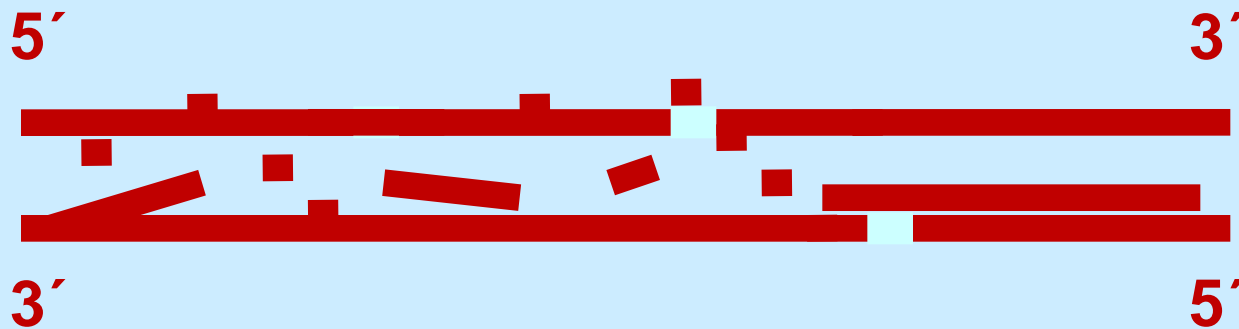
- specifická pro ssDNA
- odstraňuje jednořetězce na dsDNA

Deoxyribonukleázy

DNáza I (hovězí pankreas)

- nespecifická
- vytváří jednořetězcové zlomy
- následně DNA odbourává na mono a oligonukleotidy

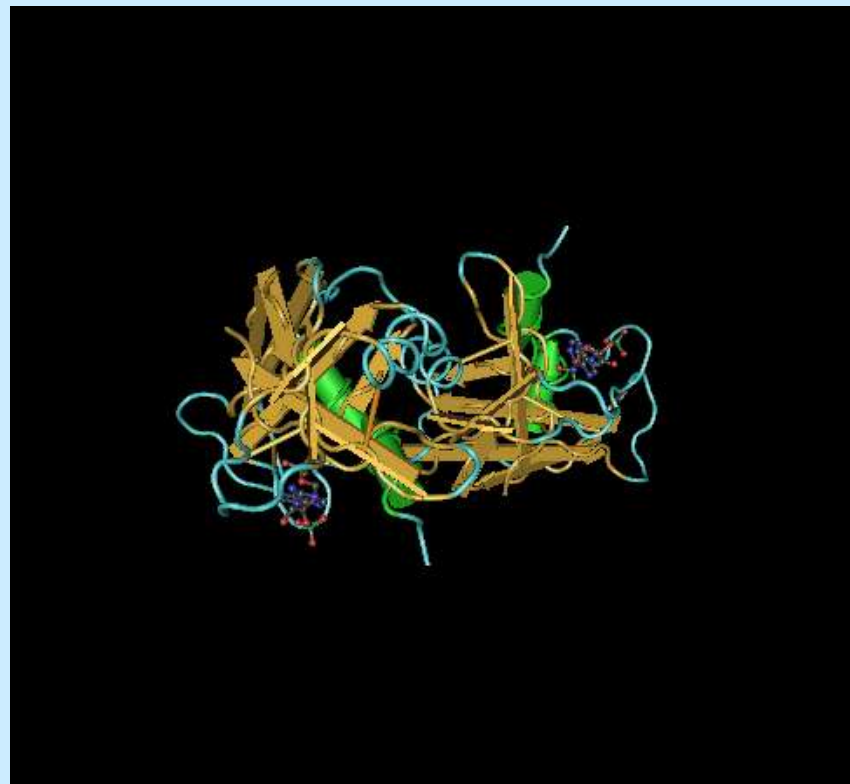
DNáza I

Ribonukleázy

- **nespecifické i specifické**
- **odbourávají RNA**
- **používají se k odstranění RNA ze vzorků s DNA**
- **extrémně stabilní enzymy**

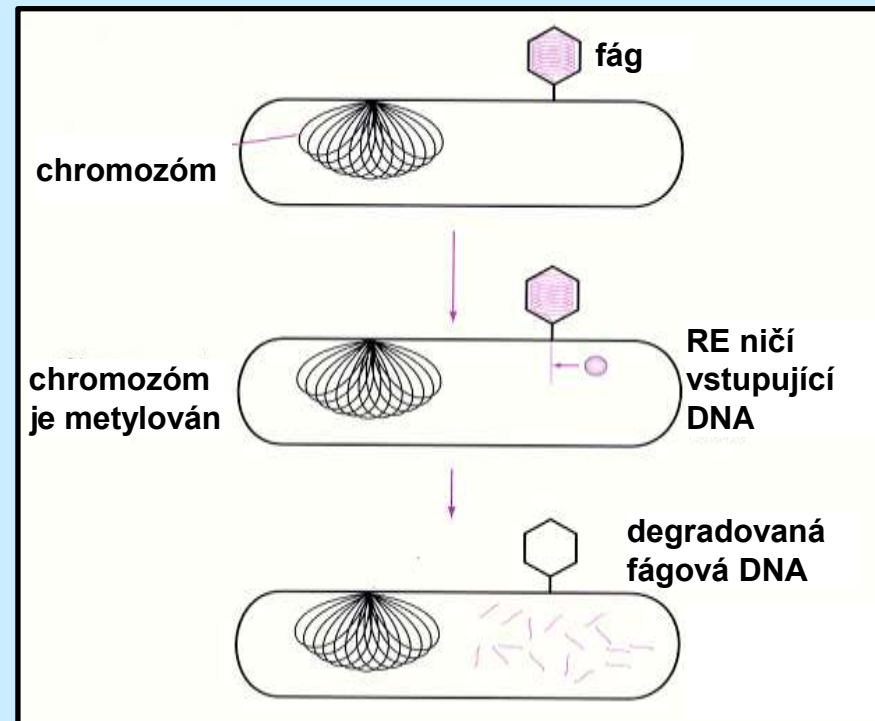

Restrikční endonukleázy

Co to jsou restriční endonukleázy

Enzymy, které štěpí dsDNA ve specifických místech, specifických sekvencích

- součást **restričně modifikačních** systémů bakterií
- omezují propagaci bakteriofágů v různých bakteriálních kmenech
- DNA hostitelské buňky je před účinkem vlastní RE chráněna metylací
- původní význam RE: **ochrana** před cizorodým genetickým materiálem

Dělení restričních endonukleáz

- Typ I** - rozpoznávají specifickou sekvenci, štěpí v nahodilém místě
- Typ II** - přísně specifické, rozpoznávají a štěpí sekvence s rotační symetrií (palindrom)
- Typ III** - rozpoznávají nesymetrické sekvence a štěpí v jiném místě v definované vzdálenosti
- Typ IV** - štěpí mimo rozpoznávanou sekvenci, která musí být modifikována

Restriktázy typu II

Rozpoznávají palindromy a štěpí ve stejném místě

- **vážou se na specifické (4-8 pb) sekvence nukleotidů**
- **katalyzují štěpení obou řetězců molekuly DNA uvnitř vazebného místa nebo v jeho bezprostředním sousedství**
- **štěpení se podrobují všechna cílová místa v dané molekule DNA**
- **molekulová hmotnost: 20 000 až 100 000**
- **kofaktor: pouze ATP**

Jak vypadá palindrom?

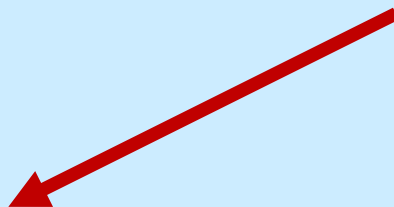
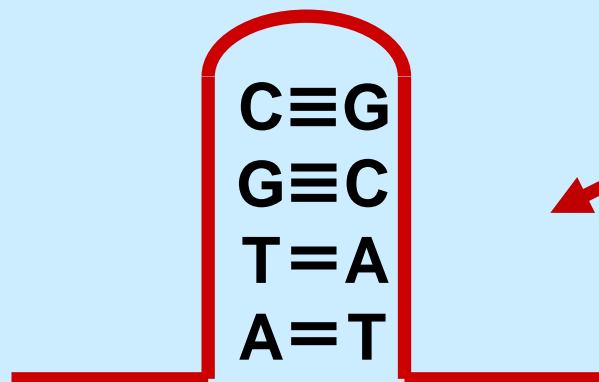
Přilehlá obrácená repetice

5' ..... **ATGC**/GCAT ..... 3'

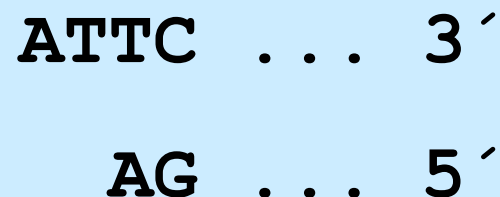
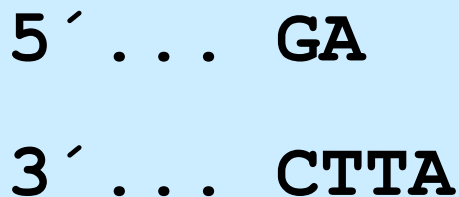
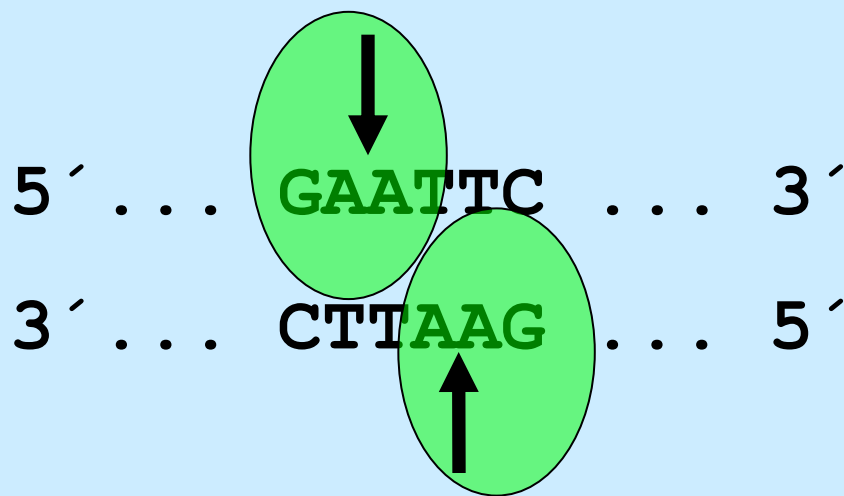
3' ..... TACG/**CGTA** ..... 5'

Vlášenka

ATGC GCAT

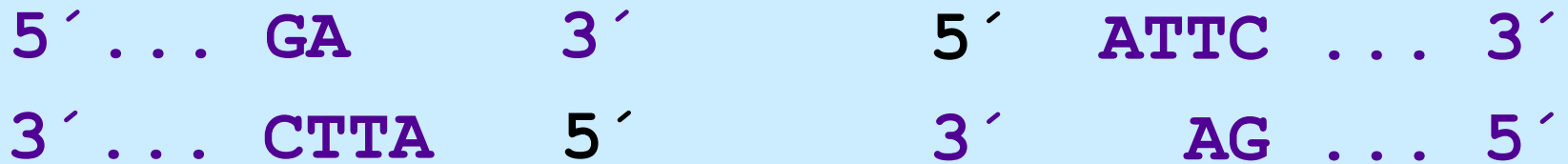
Jak funguje RE typu II

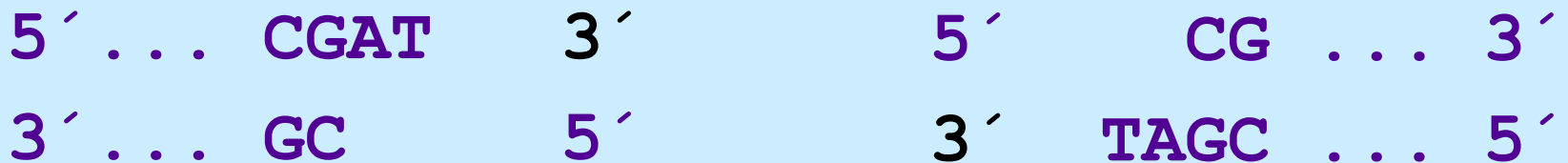
Je známo přes 3 500 RE, rozpoznávají asi 160 různých sekvencí

Různé typy konců

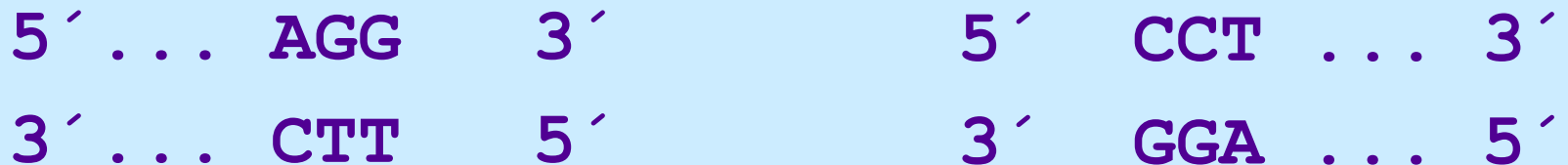
lepivé (kohezní) úseky přecházející na 5'- koncích, **EcoR I**

lepivé (kohezní) úseky přecházející na 3'- koncích, **Pvu II**

zarovnané (tupé) konce, **Stu I**

Podívejte se na animace

<http://www.dnalc.org/ddnalc/resources/animations.html>

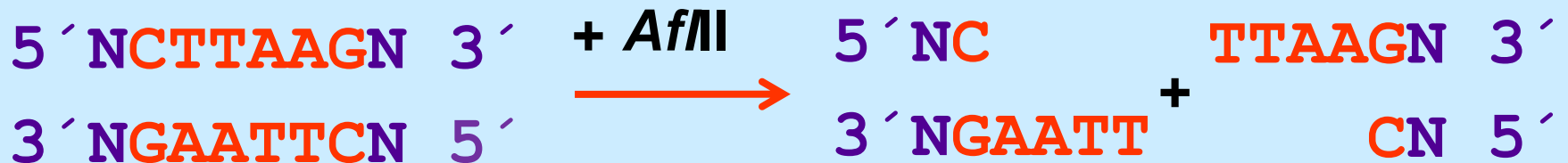
http://highered.mcgraw-hill.com/sites/0072437316/student_view0/chapter16/animations.html

Nebo si vyžádejte staženou prezentaci

Existuje i procvičovací pps soubor

Pro štěpení je důležitá orientace!

Relaxovaná specifčnost

Star activity

Některé restriktázy za určitých reakčních podmínek štěpí blízce příbuzné sekvence

EcoRI

5' ... G A A T T C ... 3'

5' ... G **G** A T T C ... 3'

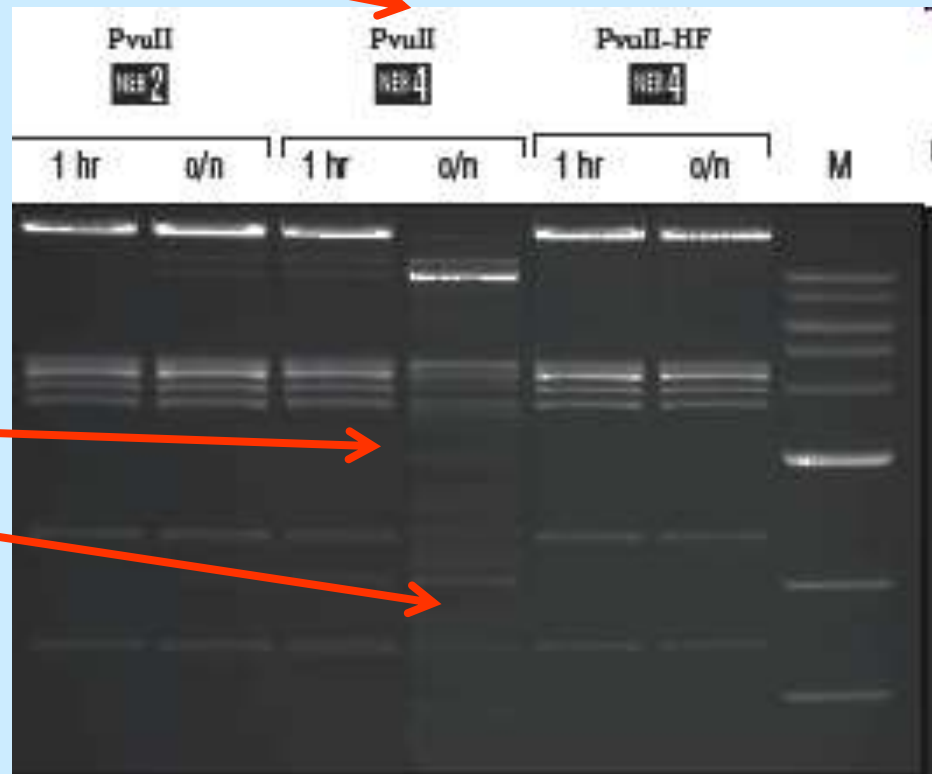
5' ... G **G** A T T **T** ... 3'

5' ... **A** **G** A T T **T** ... 3'

Důsledky relaxované specifičnosti

- nesespecifické produkty
- často za neoptimálních reakčních podmínek

nerozštěpené
fragmenty DNA

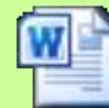

Zkuste vypočítat

Jedna jednotka restriční endonukleázy *Bam*HI je množství enzymu, které rozštěpí 1 μ g DNA fága λ za optimálních reakčních podmínek při 37°C za 1 hodinu. Na molekule DNA fága λ je celkem 5 štěpných míst pro restriktázu *Bam*HI. Chceme-li linearizovat plasmid, který obsahuje jediné restriční místo pro tuto restriktázu, jaké podmínky štěpení použijeme? Máme linearizovat 10^{10} molekul plasmidu.

Řešení je zde

Dokument
ikace Microsoft W

Názvosloví restričních endonukleáz

např. **EcoRI**

- **1. písmeno:** počáteční písmeno **rodu** produkční bakterie
- **2. a 3. písmeno:** první dvě písmena **druhu** produkční bakterie
- označení **kmene (serotypu)** produkční bakterie (ne vždy)
- římská číslice vyjadřuje pořadové číslo endonukleázy izolované z dané bakterie

**Počet rozpoznávaných
sekvencí pro určitou
restrikční endonukleázu na
DNA o známé délce můžeme
vypočítat**

Jak často se vyskytuje čtveřice?

Předpokládáme, že ....

- **máme nekonečně dlouhou molekulu**
- **sekvence nukleotidů je naprosto nahodilá**

Máme 4 nukleotidy a děláme z nich čtveřice

$$**4^4 = 256 bp**$$

Restriktázy štěpí nejčastěji čtveřice nebo šestice nukleotidů

**Jaká je frekvence výskytu štěpícího místa pro
restriktázu *EcoR* I (štěpí sekvenci GAATTC) ?**

**Frekvence výskytu štěpícího místa pro
restriktázu *EcoR* I je 1 ku 4^6**

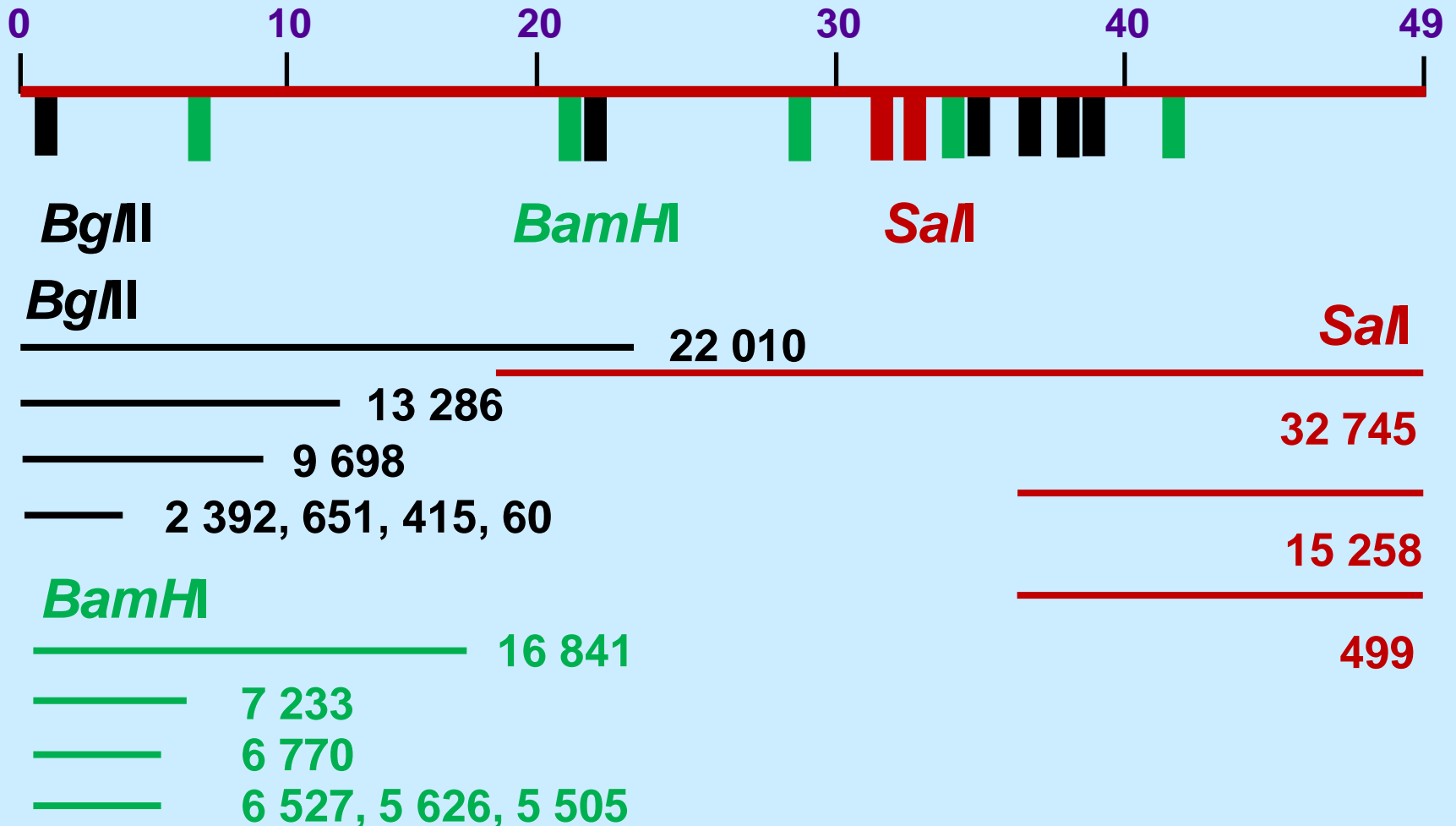
$$4^6 = 4\ 096 \text{ (bp)}$$

**Šedivá je teorie a zelený
strom života**

Reálná situace

DNA fága λ $\rightarrow$ 49 kbp $\rightarrow$ 12 míst pro RE štěpící hexamery

Počet restričních míst pro daný enzym v molekule DNA klesá s jejich velikostí

DNA source	Genome size (kb)	Number of restriction sites		
		4bp	6bp	8bp
1 pUC19	3	10	0-1	0-1
2 SV40	5	20	1	0-1
3 Bacteriophage λ	48	190	12	0-1
4 Bacteriophage T4	165	660	40	2-3
5 Bacteria	4700	18400	1100	70
6 Yeast*	16000	62500	3900	250
7 Fruit fly*	120000	470000	30000	1800
8 Mammals*	3000000	11700000	730000	46000

* Haploid values (most somatic cells have twice as much DNA)

Homing endonucleases

Nukleázy, které štěpí dsDNA a rozpoznávají dlouhé nesymetrické sekvence (12-40 nukleotidů) a kódující sekvence intronů a inteinů

- Názvosloví jako u restriktáz s prefixem I- nebo PI-
- Štěpí s extrémně nízkou četností
- Nejsou příliš specifické, proto je průměrná frekvence štěpení jako by rozpoznávaly 10-12 bp

I-CeuI, I-SceI, PI-PspI

Vypočítejte

Jestliže je počet nukleotidů v diploidním genomu člověka roven přibližně 3 miliardy párů bází, jaká je nejmenší délka sekvence, která se v takovém genomu bude vyskytovat pouze jedenkrát?

Řešení je zde

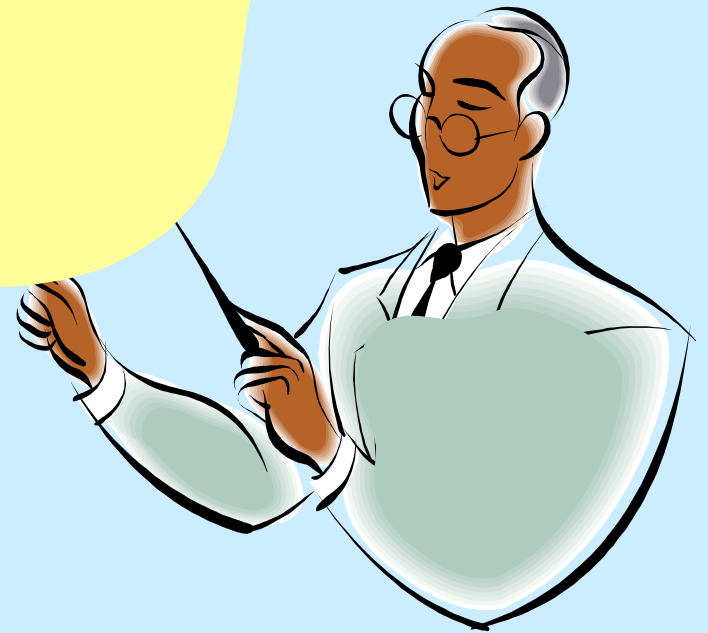

Dokument
ikace Microsoft W

Význam restrikčních endonukleáz

- nástroj pro přípravu rekombinantních molekul DNA
- prostředek pro studium struktury, organizace, exprese a evoluce genomu
- základ pro genové inženýrství
- fyzikální mapování DNA
- analýza populačních polymorfizmů
- změny v uspořádání molekul DNA
- příprava molekulárních sond
- příprava mutantů
- analýza modifikací DNA

**Mnoho dalších informací k
restriktázám najdete na
<http://rebase.neb.com/rebase/>**

Rozřezání genomu endonukleázami

dsDNA

Restrikční fragmenty

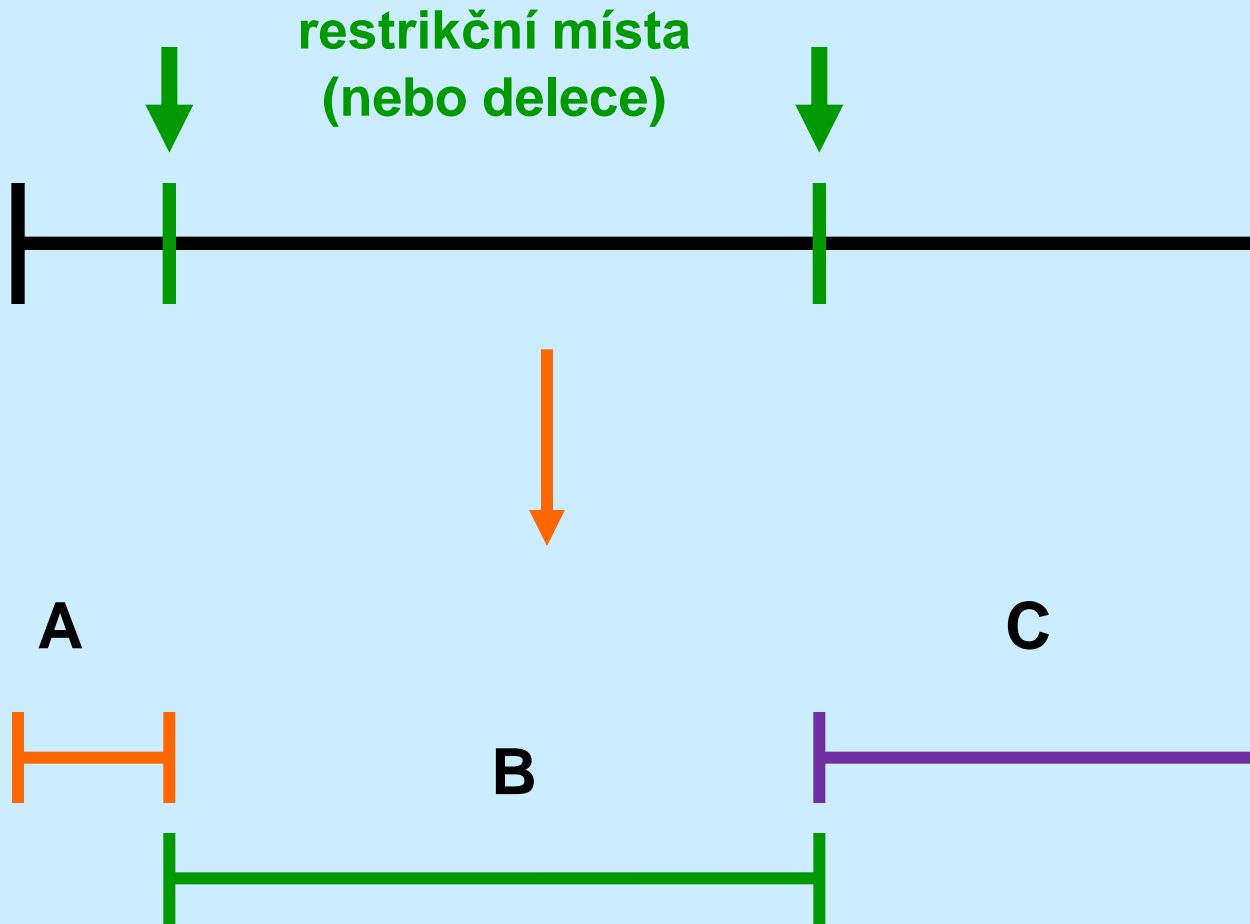
***Fragmenty vzniklé restriční
štěpením lze rozdělit
elektroforézou***

- 1) Velikost jednotlivých fragmentů můžeme stanovit elektroforézou**
- 2) Jednotlivé fragmenty můžeme poskládat a vytvořit tzv. restrikční mapu**

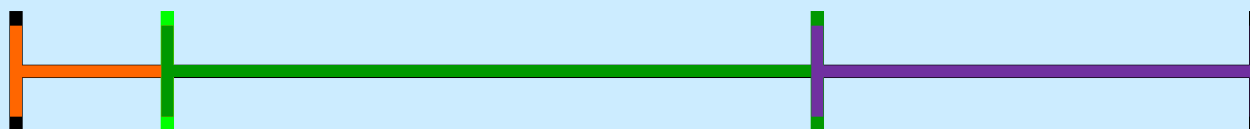
Skládání restriční mapy

Restrikční štěpení lokusu

Získané fragmenty lze uspořádat více způsoby

Původní pořadí = A-B-C

Další možnosti

A-C-B

C-A-B

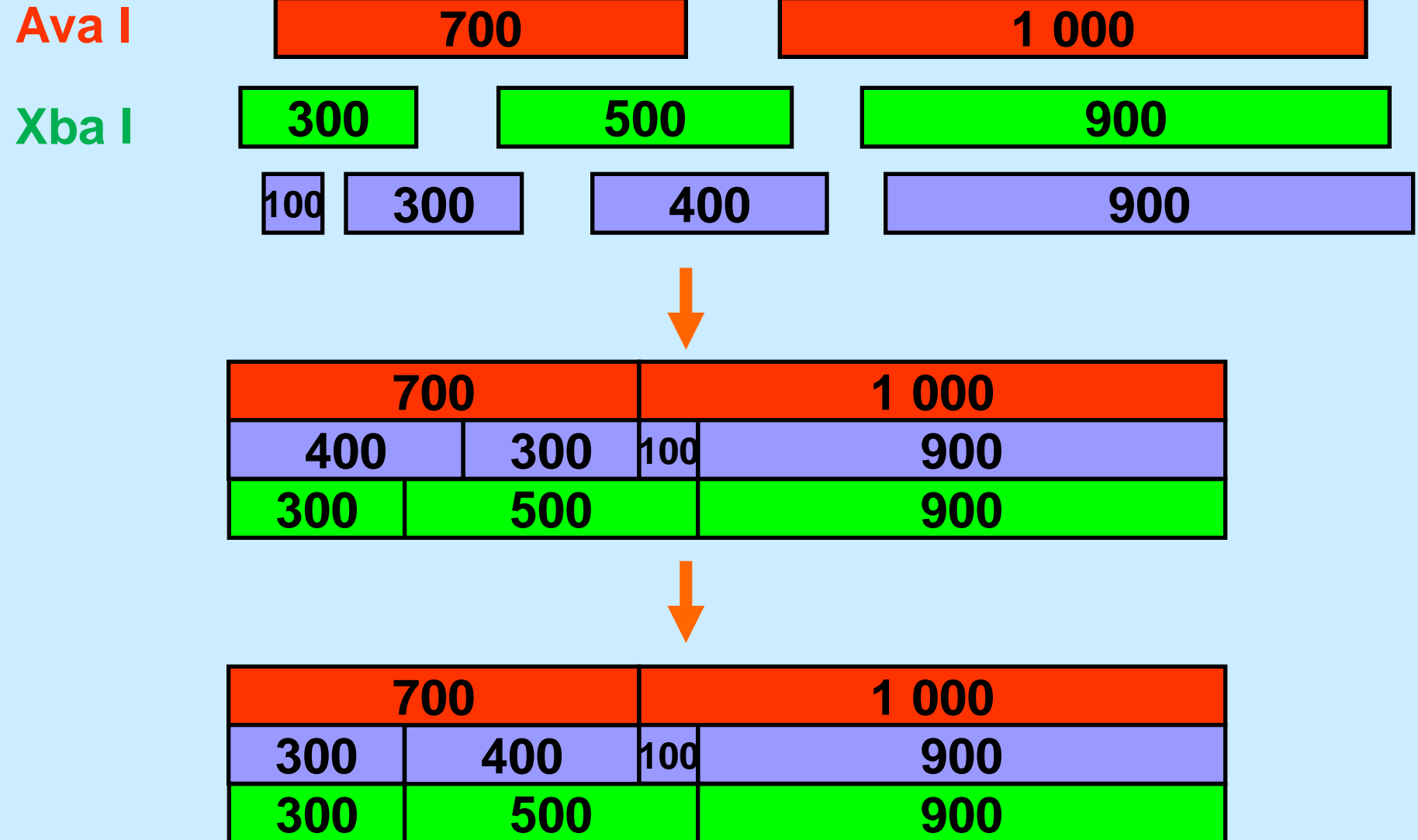
C-B-A

Mapy se skládají po štěpení více restriktázami

- **po štěpení restriktázou Xba I jste získali fragmenty o velikosti 300, 500 a 900 bp**
- **po štěpení restriktázou Ava I fragmenty o velikosti 700 a 1 000 bp**
- **po štěpení oběma restriktázami současně fragmenty o velikosti 100, 300, 400 a 900 bp**

Mapy se skládají po štěpení více restriktázami

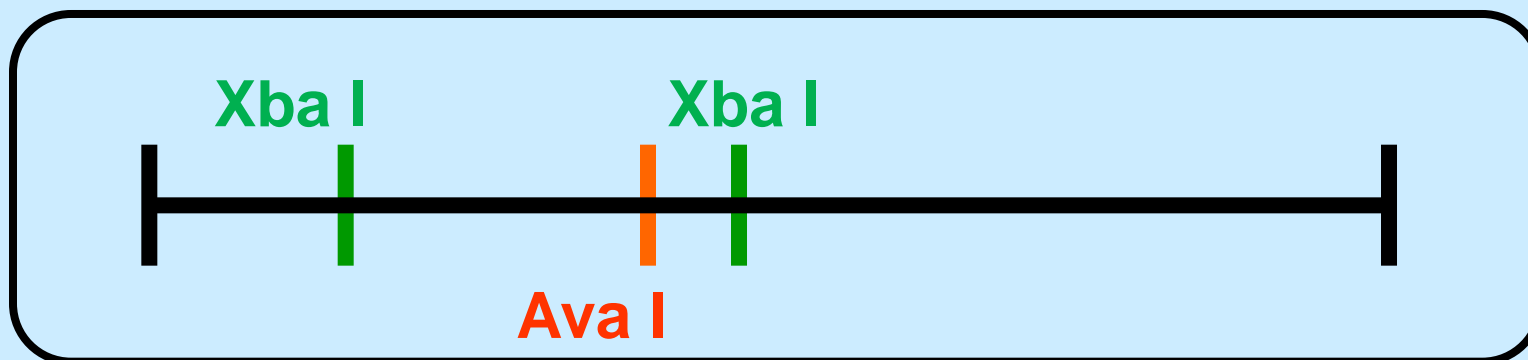

Výsledná mapa

Ava I

700		1 000	
300	400	100	900
300	500	900	

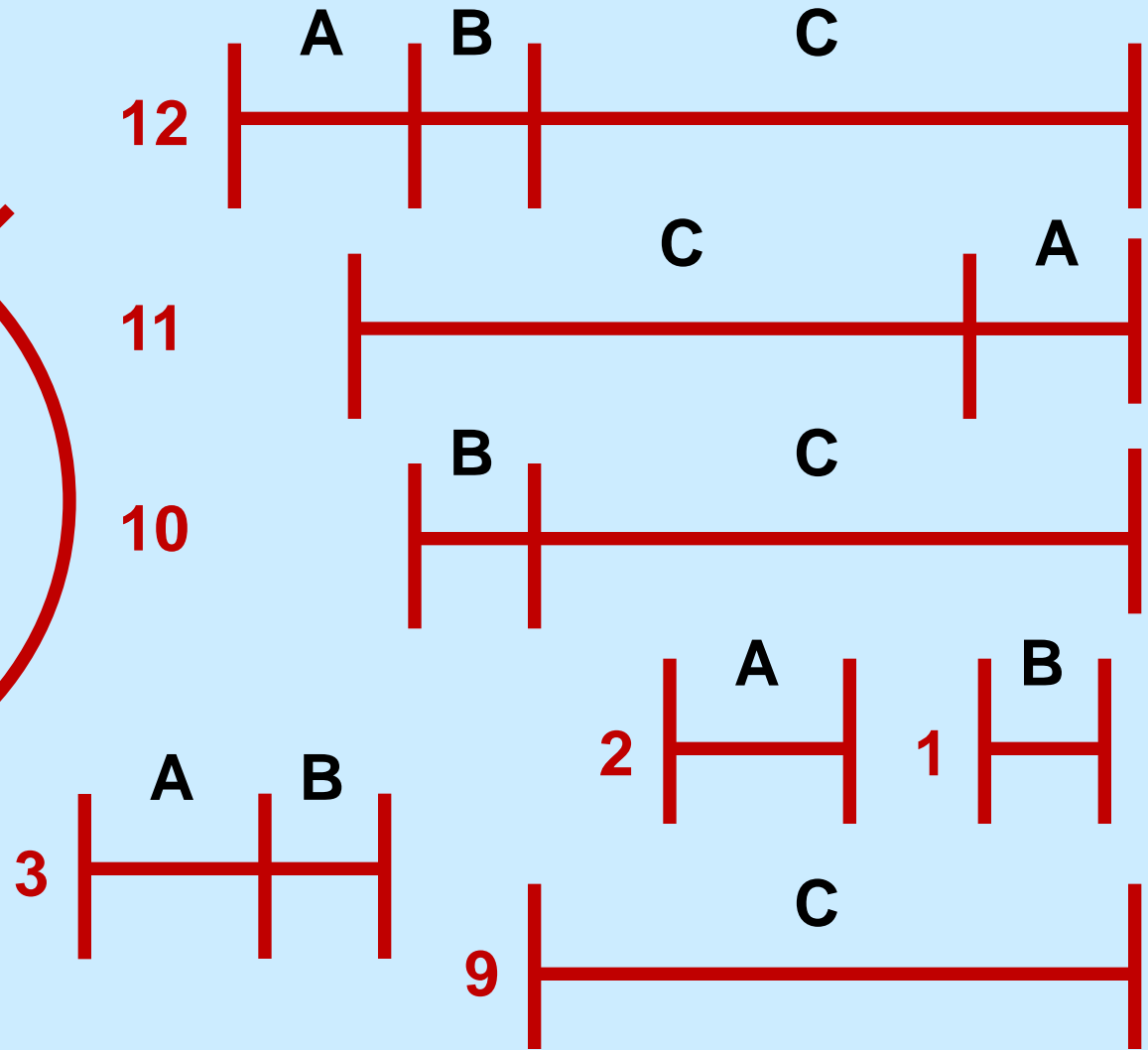
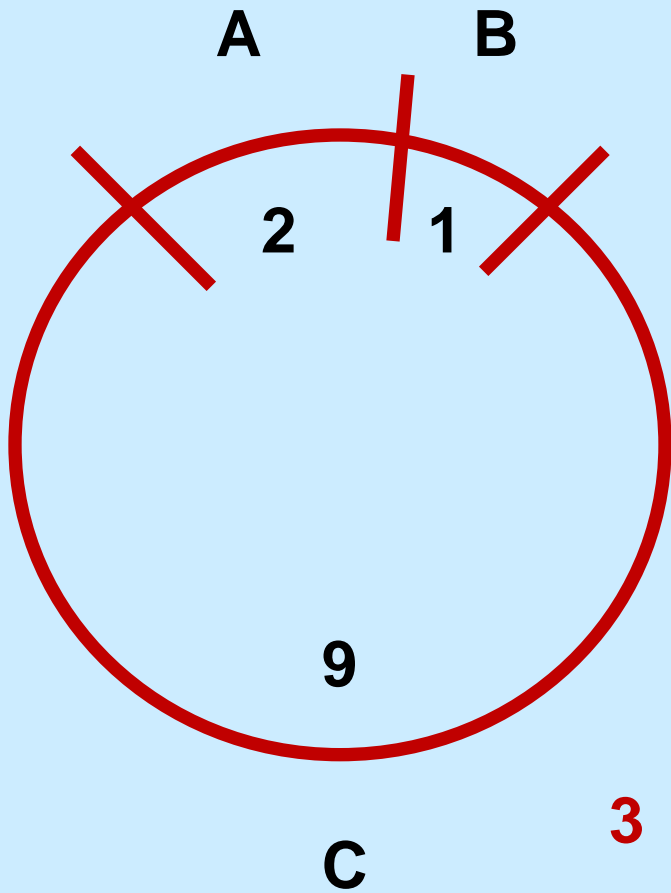
Xba I

300	500	900	
300	400	100	900
700		1 000	

***Vytvoření restriční mapy
po parciálním štěpení***

Co je to parciální štěpení

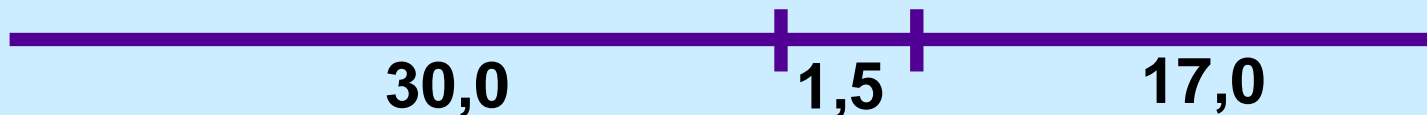
Příklad parciálního štěpení

- 1) Po částečném štěpení DNA bakteriofága λ restrikázou *KpnI* jste získali fragmenty o velikosti 1,5; 17,0; 18,5; 30,0; 31,5 a 48,5 kbp.
- 2) Úplným štěpením jste získali fragmenty 1,5; 17,0 a 30,0 kbp.
- 3) Sestavte restrikční mapu.

Z daných výsledků lze odvodit

- 1) Fragment 48,5 odpovídá neštěpené molekule fága
- 2) Fragmenty 1,5; 17,0; a 30,0 jsou produkty kompletního štěpení
- 3) Fragmenty 18,5 a 31,5 kbp jsou produkty částečného štěpení

Restrikční mapa pro *KpnI* musí být

A teď si to ještě procvičte

Jestliže z předchozího příkladu znáte restriční mapu pro *KpnI*, pak vytvořte restriční mapu pro *KpnI*, *XbaI* a *XhoI* podle výsledků shrnutých v tabulce

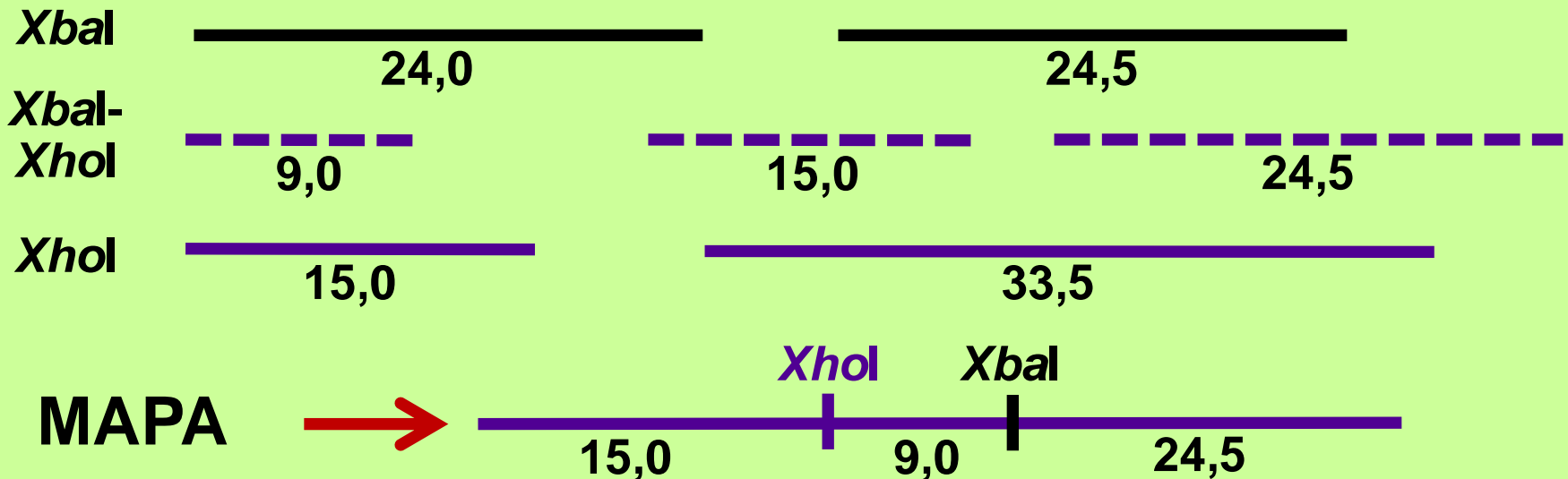
Enzym	Počet fragmentů	Velikosti (kbp)
<i>XbaI</i>	2	24,0; 24,5
<i>XhoI</i>	2	15,0; 33,5
<i>KpnI</i>	3	1,5; 17,0; 30,0
<i>XbaI</i> + <i>XhoI</i>	3	9,0; 15,0; 24,5
<i>XbaI</i> + <i>KpnI</i>	4	1,5; 6,0; 17,0; 24,0

Postup řešení

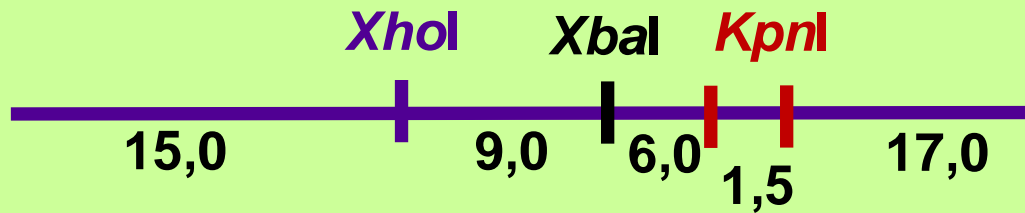
1) DNA fága λ je lineární, proto jsou počty restričních míst pro jednotlivé restriktázy rovny: $XbaI = 1$, $XhoI = 1$, $KpnI = 2$

2) Fragmenty pro $XbaI$ a $XhoI$ jsou následující:

3) Všechna místa pro $KpnI$ jsou ve fragmentu $XbaI$ (24,5), protože se tento fragment po štěpení $XbaI-KpnI$ neštěpí. Pořadí míst $KpnI$ je určeno z částečného štěpení.

Výsledná mapa

Využití restriktáz a PCR – detekce polymorfismů v genomech mikroorganismů

- **Krátké fragmenty = RFLP – polymorfismus délky restričních fragmentů**
- **Dlouhé fragmenty = PFGE – pulsní gelová elektroforéza**
- **Analýza produktů PCR = PCR-REA**
- **Polymorfismus délky amplifikovaných fragmentů = AFLP**
- **Polymorfismy konformace SSCP, DSCP**

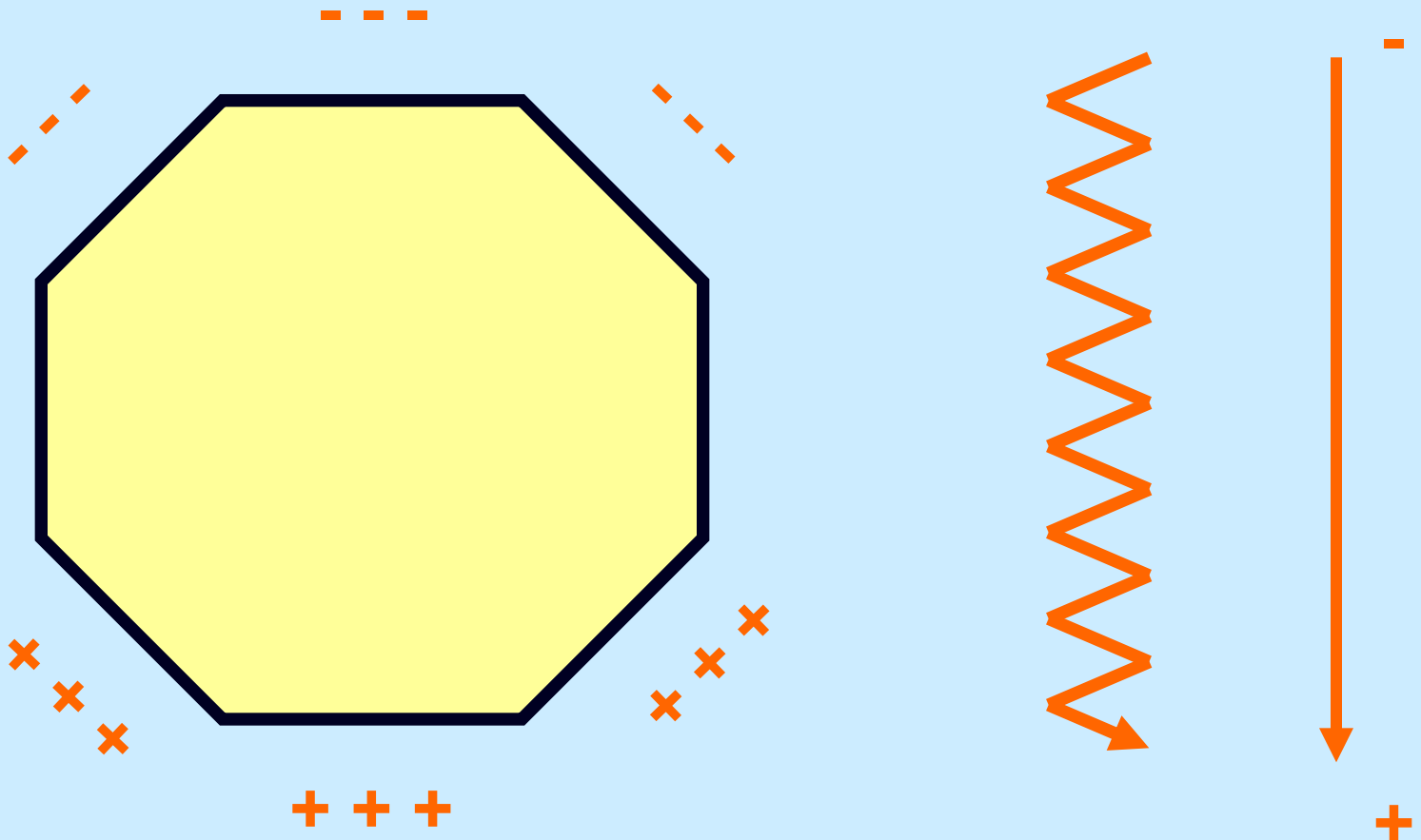
RFLP = polymorfismus délky restrikčních fragmentů

**Tuto část probereme v rámci
přednášky o hybridizaci**

PFGE Pulsní gelová elektroforéza

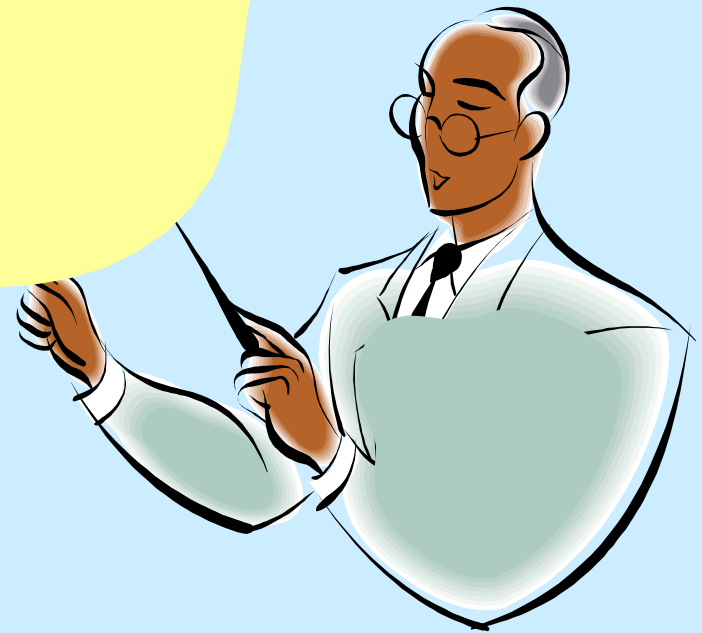
- určena k dělení velkých fragmentů DNA a chromozómů (nad 50 kbp, stovky kbp, megabáze)

Aparatura na PFGE

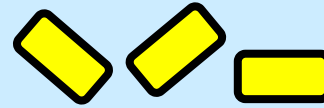

**Pěkná animace znázorňující pohyb
DNA v pulsním poli je na
http://www.bio.davidson.edu/courses/genomics/method/pulse_field.html**

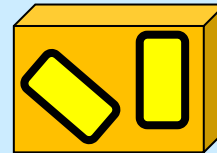

Jak se provádí PFGE

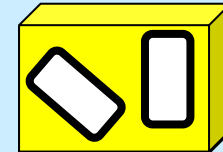
1) Buňky se naředí na vhodnou koncentraci

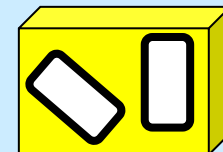
2) Buňky se zalijí do agarózy

3) Agarózové bločky se opracují enzymy – lyze, deproteinace

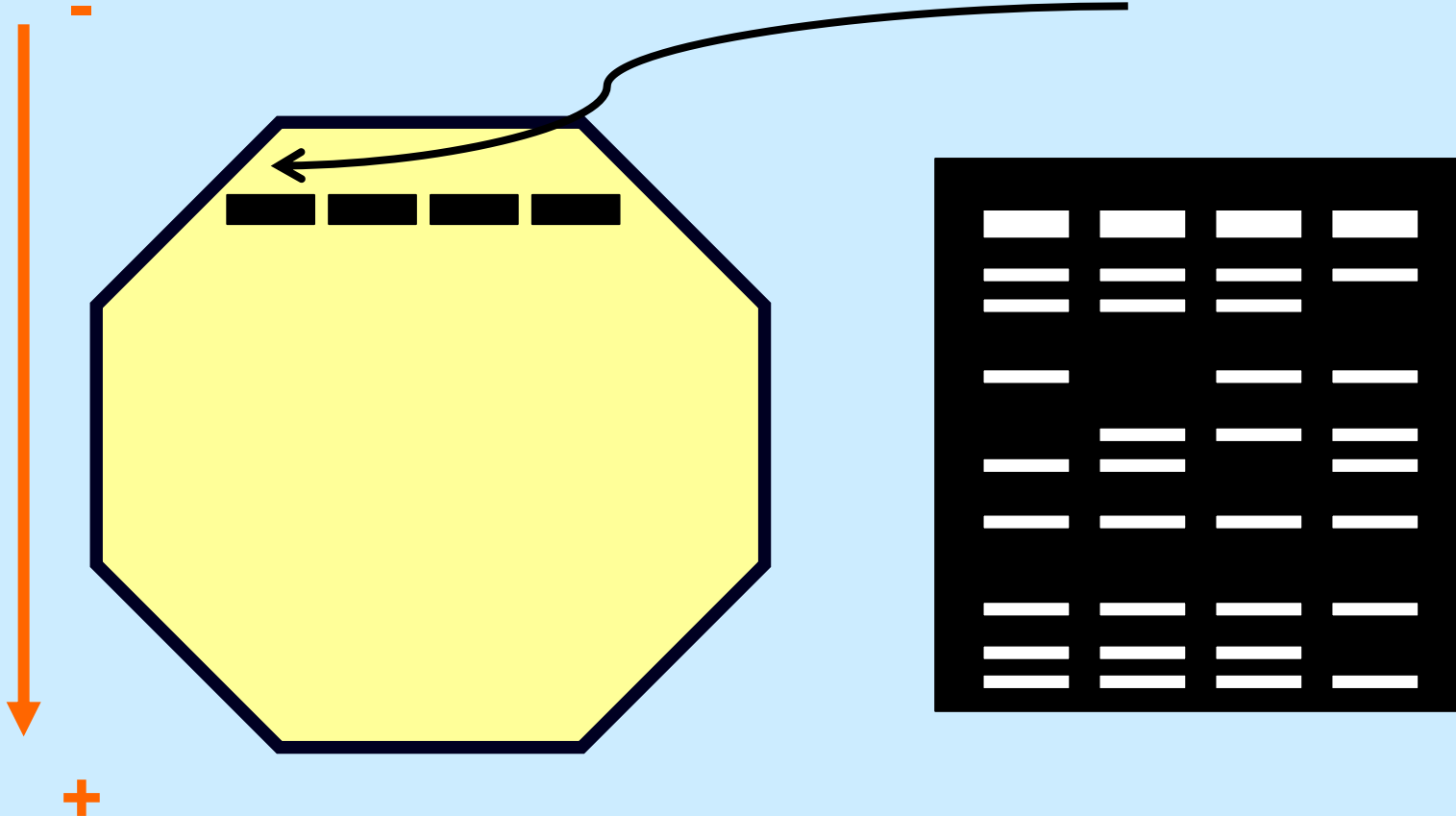
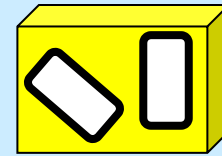

4) Na genomovou DNA v bločcích se aplikují restriktázy

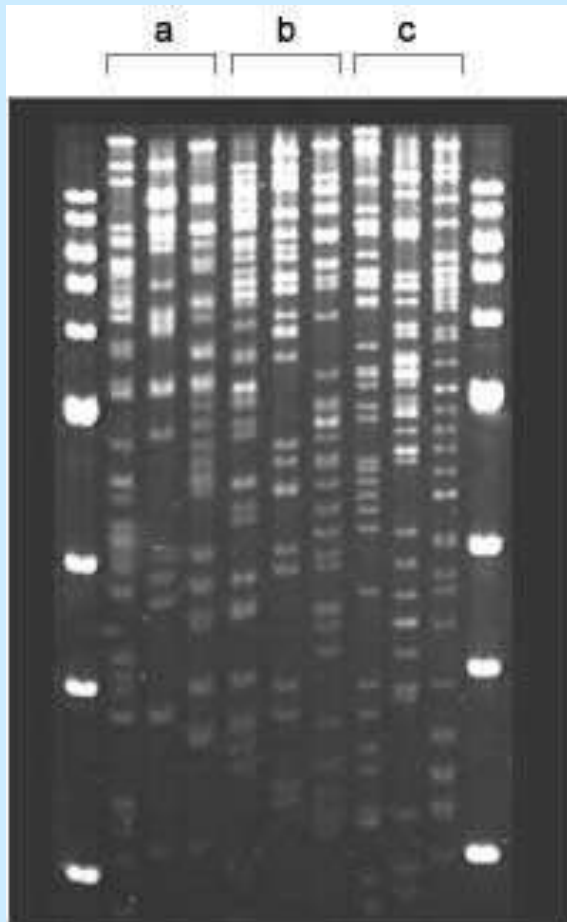
Jak se provádí PFGE

5) Bločky s rozštěpenou genomovou DNA se nanesou na elektroforézu

Příklad aplikace PFGE

Diferenciace mykobakterií po štěpení *NotI*

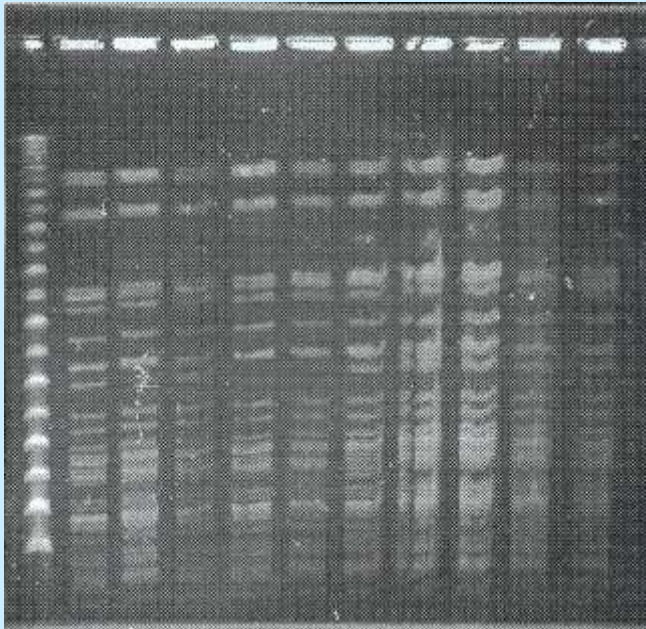

- nástroj pro epidemiology a epizootology
- stanovení fylogenetické příbuznosti
- nezbytná počítačová analýza dat

! porovnej s RFLP !

Jiný příklad aplikace PFGE

Diferenciace *Mycobacterium avium* subsp. *paratuberculosis* po štěpení *SnaBI*, *SpeI*

- **Pokus odlišit RFLP typy B-C1**

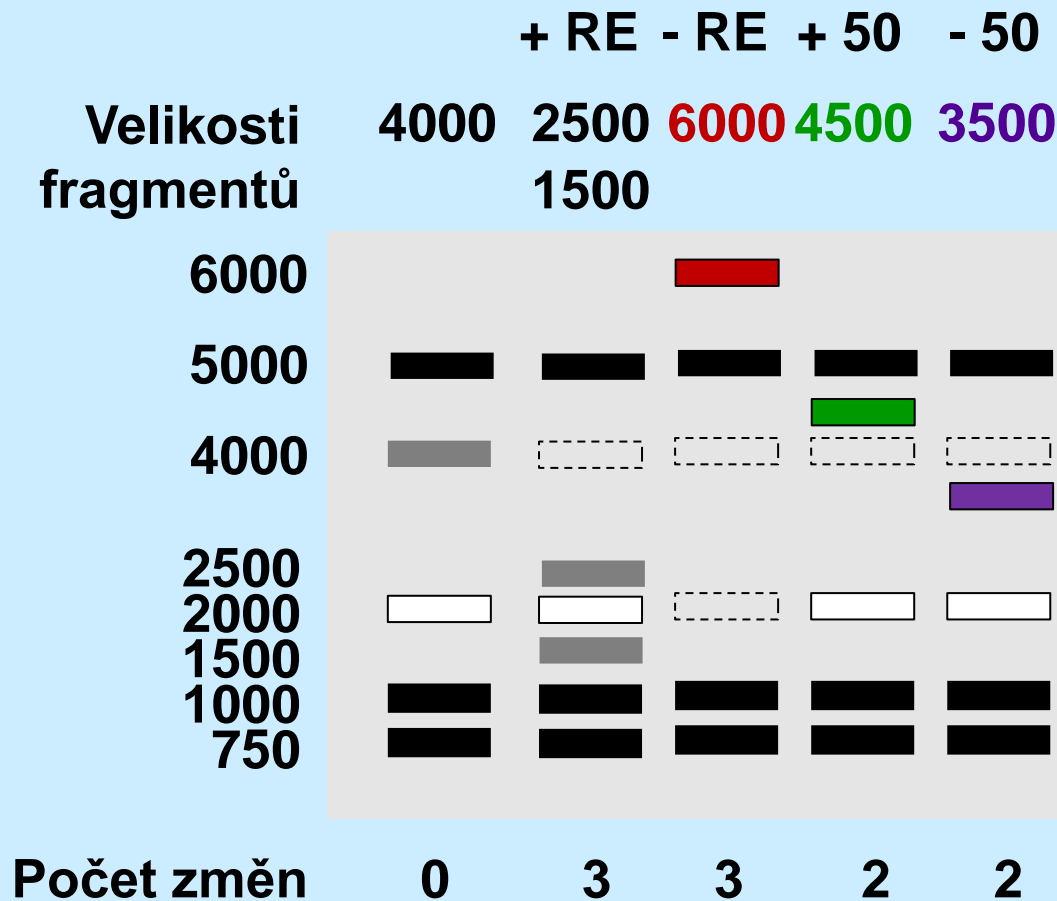
Diferenciace *Mycobacterium avium* subsp. *hominissuis* po štěpení *XbaI*, *DraI*

- **Studium genetické diversity kmenů izolovaných u pacientů s AIDS**

Jak se vyhodnocují fragmenty získané po PFGE?

Analýza změn ve fragmentu 4 000 bp

Vliv mutace na RFLP spektrum

Mutace

Výsledek

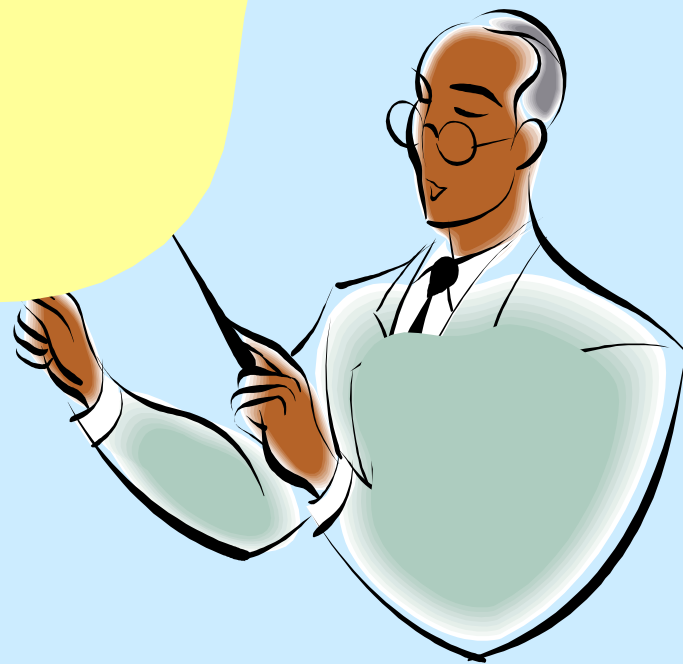
- **bodová +RE**
  - **bodová -RE**
  - **inzerce**
  - **delece**
- **ztráta fragmentu + 2 nové**
  - **ztráta 2 fragmentů + 1 větší nový**
  - **stejný počet fragmentů, ale jeden se „prodlouží“ o délku inzerce**
  - **stejný počet fragmentů, ale jeden se „zkrátí“ o délku delece**

Kritéria pro epidemiologii

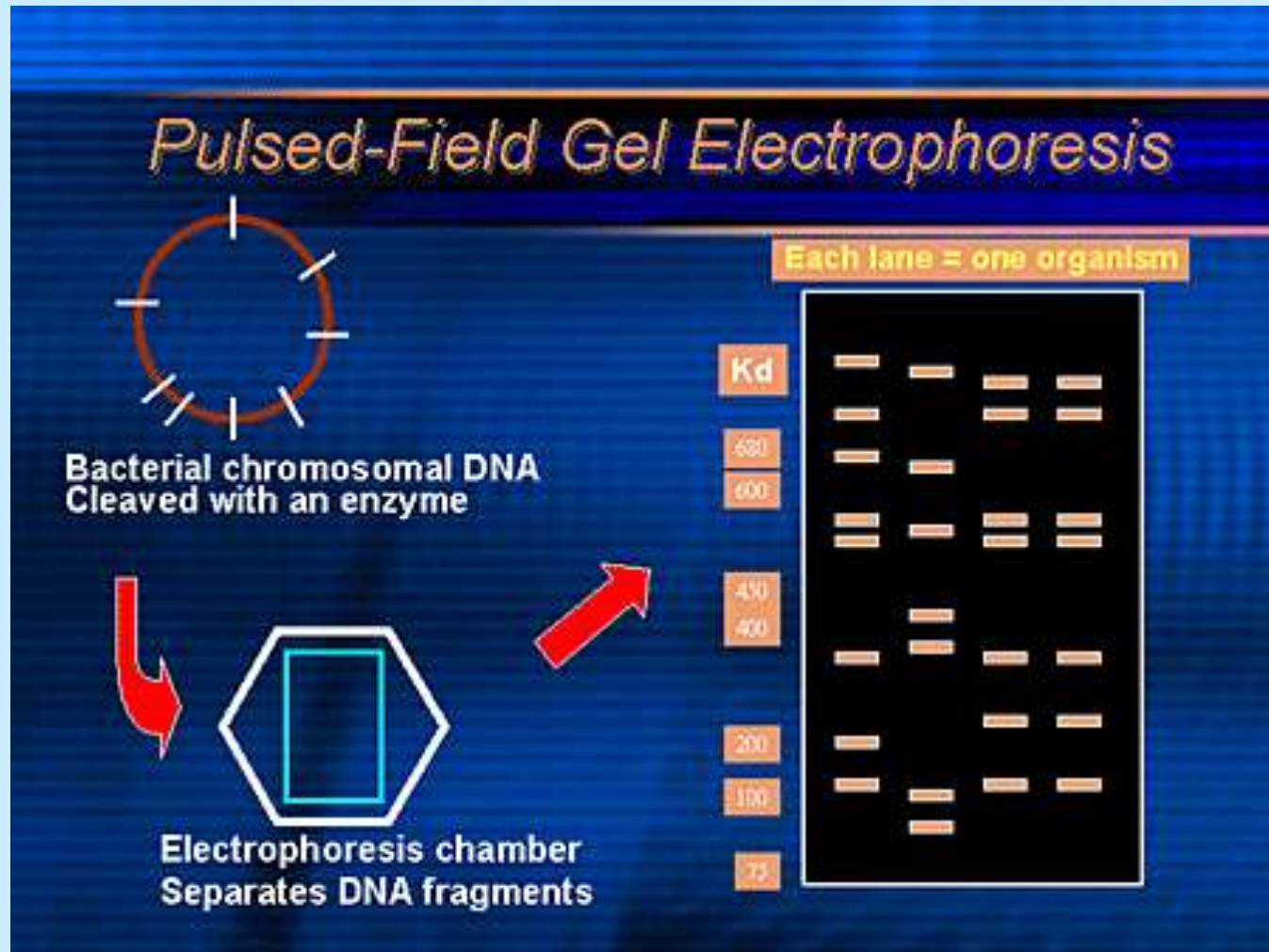
Kategorie	Počet genetických změn	Počet změn v PFGE	Epidemiologie
Neodlišitelné	0	0	Součást ohniska
Blízce příbuzné	1	2-3	Pravděpodobně (probably) součást ohniska
Asi příbuzné	2	4-6	Možná (possibly) součást ohniska
Odlišné	≥ 3	≥ 7	Mimo ohnisko

Tenover et al. (1995): Journal of Clinical Microbiology 33 (9), 2233-2239

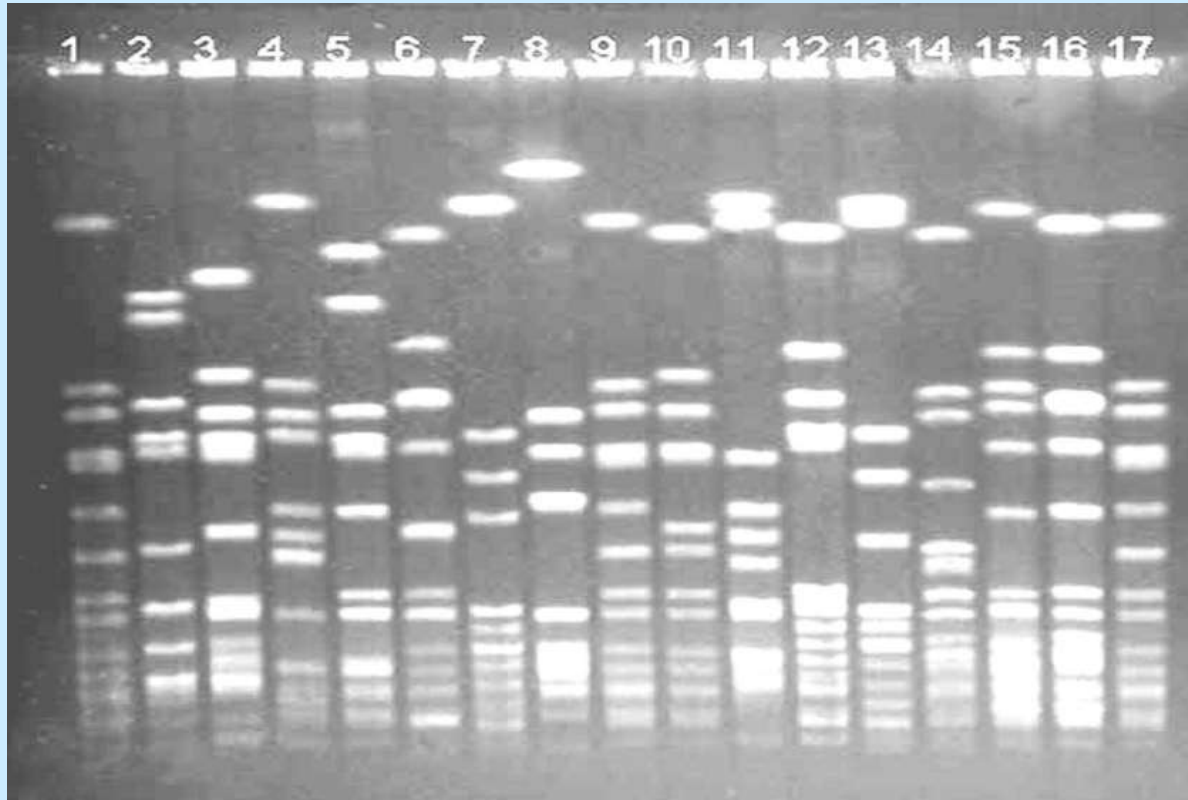
Stejná pravidla platí pro RFLP

Analýza methicilin rezistentních *S. aureus* pomocí PFGE

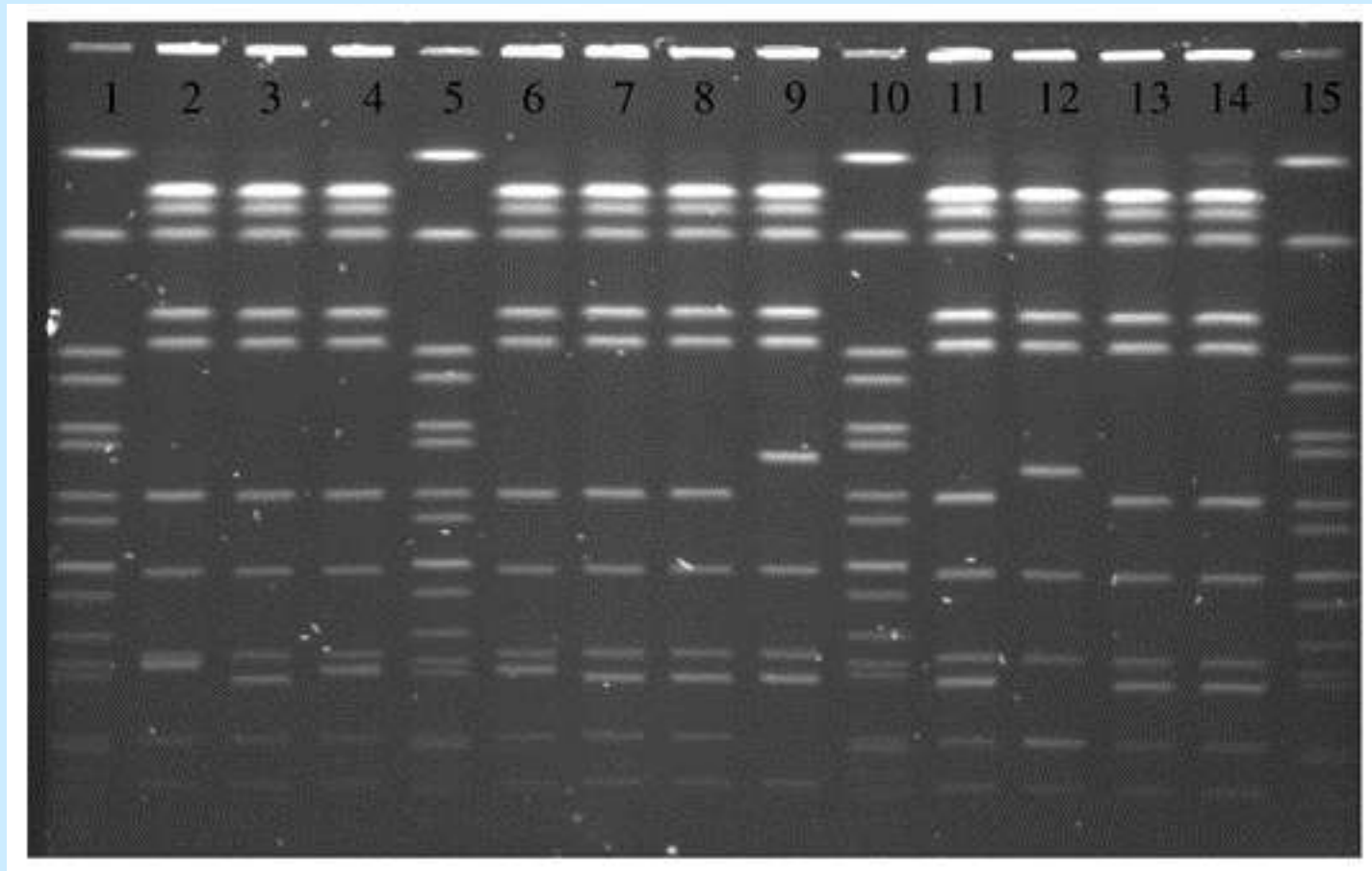
Příklad PFGE pro MRSA

Štěpení restriktázou *Sma*I

Dar et al. (2006): Molecular epidemiology of clinical and carrier strains of methicillin resistant *Staphylococcus aureus* (MRSA) in the hospital settings of north India. *Annals of Clinical Microbiology and Antimicrobials* 5:22

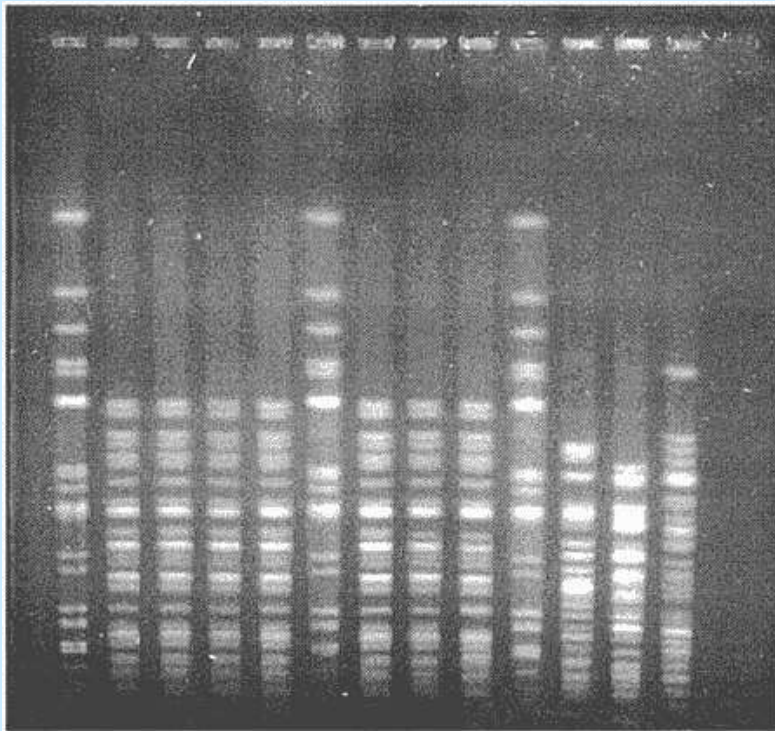
Typizace salmonel pomocí PFGE

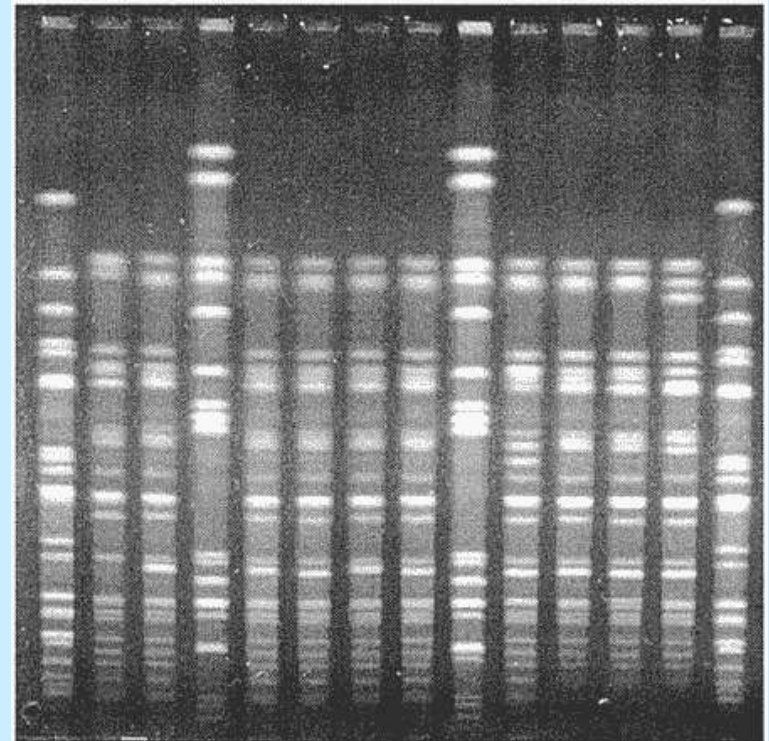
Štěpení restriktázou *BlnI*

De Lappe et al. (2009): Role of subtyping in detecting Salmonella cross contamination in the laboratory. BMC Microbiology 9: 115

Shigella flexneri a *Shigella sonnei*

Štěpení restriktázou *BlnI*

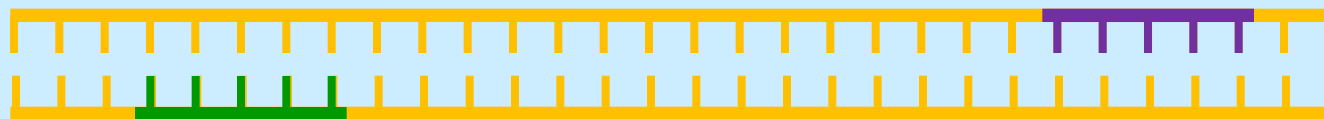

Štěpení restriktázou *XbaI*

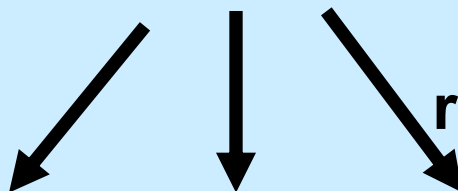
Kolektiv (2005): Outbreak of *Shigella flexneri* and *Shigella sonnei* enterocolitis in men who have sex with men, Quebec, 1999 to 2001. CCDR 31-08

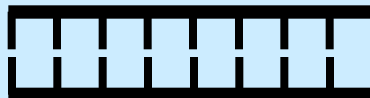
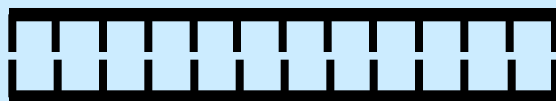
PCR-REA, PRA, PCR-RFLP

amplifikace

restrikční štěpení

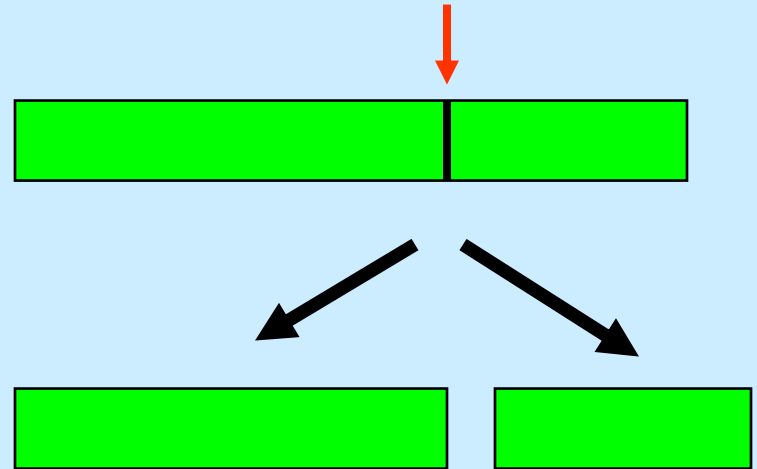
Bodová mutace u PCR-REA

- 1) Amplifikace specifické DNA sekvence
- 2) Štěpení restriktázou

bez štěpení

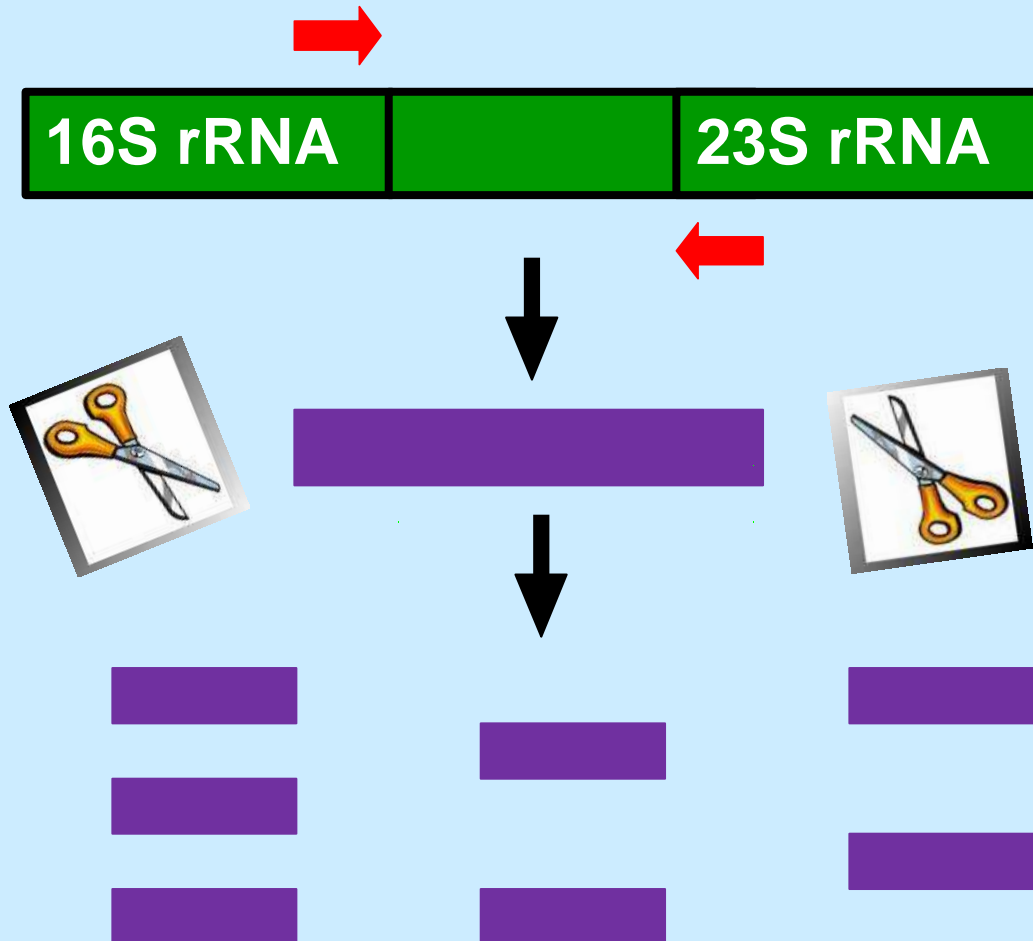
bodová mutace

Příklady aplikací PCR-REA

Diferenciácie zástupců rodu Mycobacterium

16S-rRNA, mezerník 16S-23S-rRNA

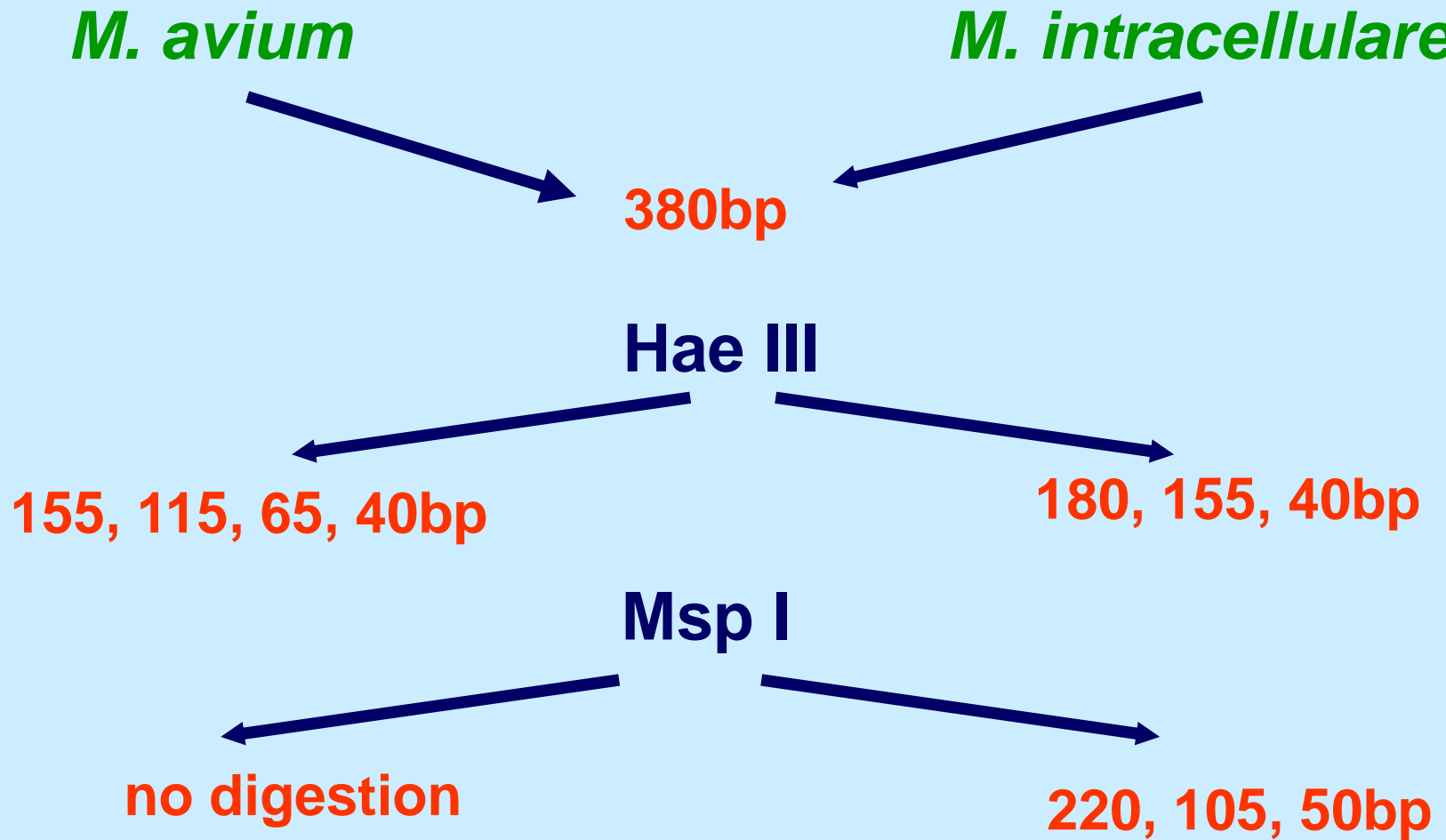

Diferenciace některých mykobakterií

mezerník 16S-23S rRNA, podle Sansila et al. 1998

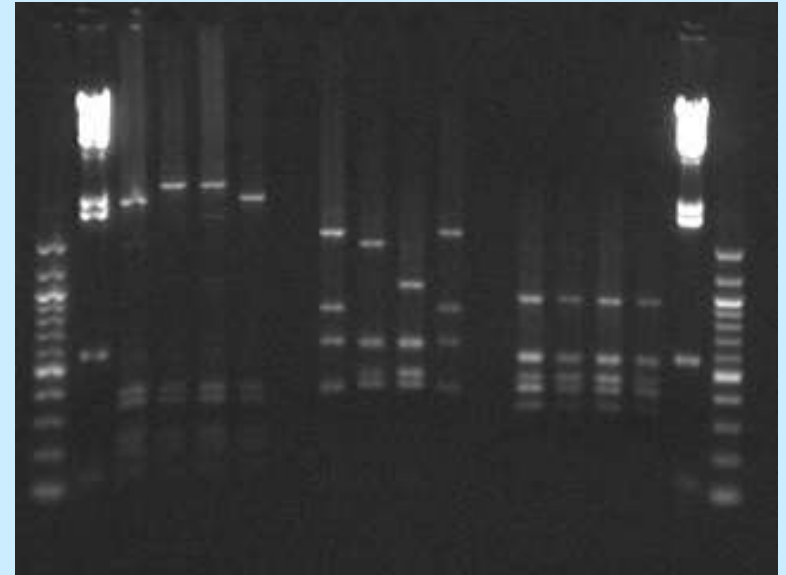
Druh	Amplikon	RE
<i>M. tuberculosis</i> komplex	380	-
<i>M. avium</i> komplex	380	<i>HaellI, MspI</i>
<i>M. fortuitum</i>	435-480	-
<i>M. aurum</i>	490-530	-
<i>M. flavescens</i>	460-500	-

Využití mezeríku k diferenciaci MAC

Příklad pro 16S rRNA

- Dvoustupňový identifikační protokol
- Thierry et al. 1990
- PCR produkt o délce 1 300bp
- Štěpení *RsaI* a *CfoI*

Výsledky diferenciacie pro 16S rRNA

<i>RsaI</i>	<i>CfoI</i>	<i>RsaI, CfoI</i>
<i>M. tuberculosis</i> <i>M. bovis</i>	<i>M. intracellulare</i> <i>M. goodii</i> <i>M. ulcerans</i>	<i>Corynebacterium</i> <i>Rhodococcus</i> <i>Gordonia</i> <i>Nocardia</i>
<i>M. avium</i> <i>M. intracellulare</i>	-	<i>M. ulcerans</i> <i>M. terrae</i>
<i>M. bovis</i> <i>M. bovis caprae</i>	<i>M. fortuitum</i> complex	<i>M. kansasii</i> <i>M. chelonae</i> serotypes

Velikosti fragmentů po štěpení RsaI

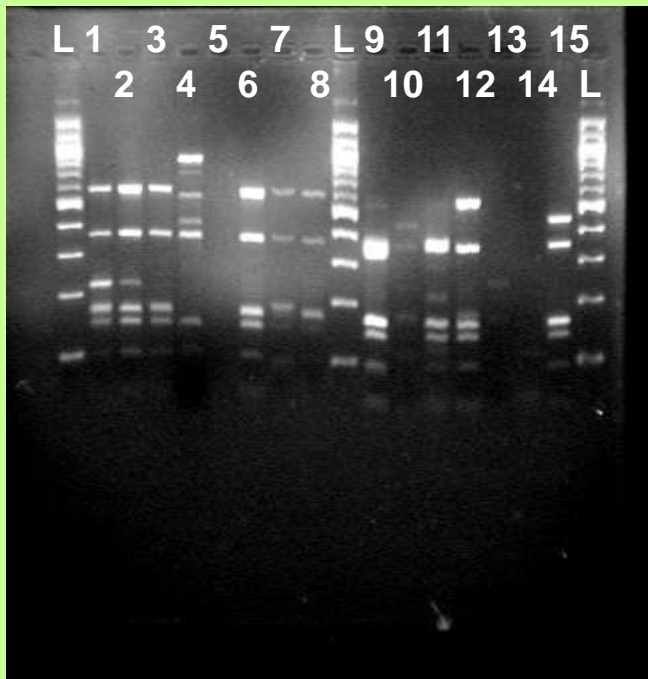
Druh	Velikost fragmentů					
<i>M. xenopi</i>	780		355			113
<i>M. ulcerans</i>	600	467		167		
<i>M. terrae</i>		391	355	167	167	113
<i>M. parafortuitum</i>		373	355	171	167	113
<i>M. flavescens</i>		421	355	171	167	113
<i>M. fortuitum</i>		421	355	171	167	113
MAC	556		355	167	113	
MTBC	617		355	171	167	113

Velikosti fragmentů po štěpení Cfol

Druh	Velikost fragmentů					
<i>M. terrae</i>	410	337	314	252		
<i>M. parafortuitum</i>	408	343	314	252		
<i>M. flavescens</i>	408	337	253	225		
<i>M. fortuitum</i>	408		253	225	190	145
<i>M. avium</i>	408	337	312	253		
<i>M. paratuberculosis</i>	408	337	312	253		
<i>M. intracellulare</i>	408		312	253	187	139
<i>M. scrofulaceum</i>	408		309	253	187	150

Na elektroforetickém snímku jsou velikosti restrikčních fragmentů amplikonu ze 16S rRNA po štěpení restriktázou *RsaI*

Určete přibližně, z jakého druhu bakterie pocházela DNA

L = velikostní standard

Délky fragmentů v L = 100, 200, 300, 400, 500, 600, 700, 800, 900, 1000, 1200 a 1500 bp

Řešení

1,2 = není jasné

3, 6, 7, 8, 12 = *M. tuberculosis*

4 = *M. xenopi* nedoštěpený

5, 10, 13, 14 = nelze stanovit

9 = *M. terrae*, *M. parafortuitum*

11 = *M. terrae*, *M. parafortuitum*, nedoštěpený

15 = *M. flavescens*, *M. fortuitum*

Řešení – jiný zápis

1,2 = není jasné

3 = *M. tuberculosis*

4 = *M. xenopi* nedoštěpený

5 = nelze stanovit

6, 7, 8 = *M. tuberculosis*

9 = *M. terrae*, *M. parafortuitum*

10 = nelze stanovit

11 = *M. terrae*, *M. parafortuitum*, nedoštěpený

12 = *M. tuberculosis*

13, 14 = nelze stanovit

15 = *M. flavescens*, *M. fortuitum*

Detekce genů rezistence

Gen	Metoda	K čemu
<i>katG</i>	PCR-REA, RFLP	INH resistance u <i>MTBC</i>
<i>pncA, oxyR</i>	PCR-REA sekvenování PCR-RFLP	rezistence k pyrazinamidu tuberculosis x bovis
<i>ahpC</i>	sekvenování	MDR- <i>MTB</i>

PCR-REA – závěry

Výhody

- **Jednoduchá, levná a rychlá metoda**
- **Univerzální, vhodná pro široké spektrum organismů**

Nevýhody

- **Nutné mít sadu standardních druhů, poddruhů a kmenů**
- **Bodové mutace během PCR**
- **Nízká rozlišovací schopnost elektroforézy**

Kdo chce vědět víc

**Dvorska L., Bartos M., Martin G., Erler W.,
Pavlik, I. (2001):**

**Strategies for differentiation,
identification and typing of medically
important species of mycobacteria by
molecular methods.**

Vet.Med.-Czech 46, 309-328

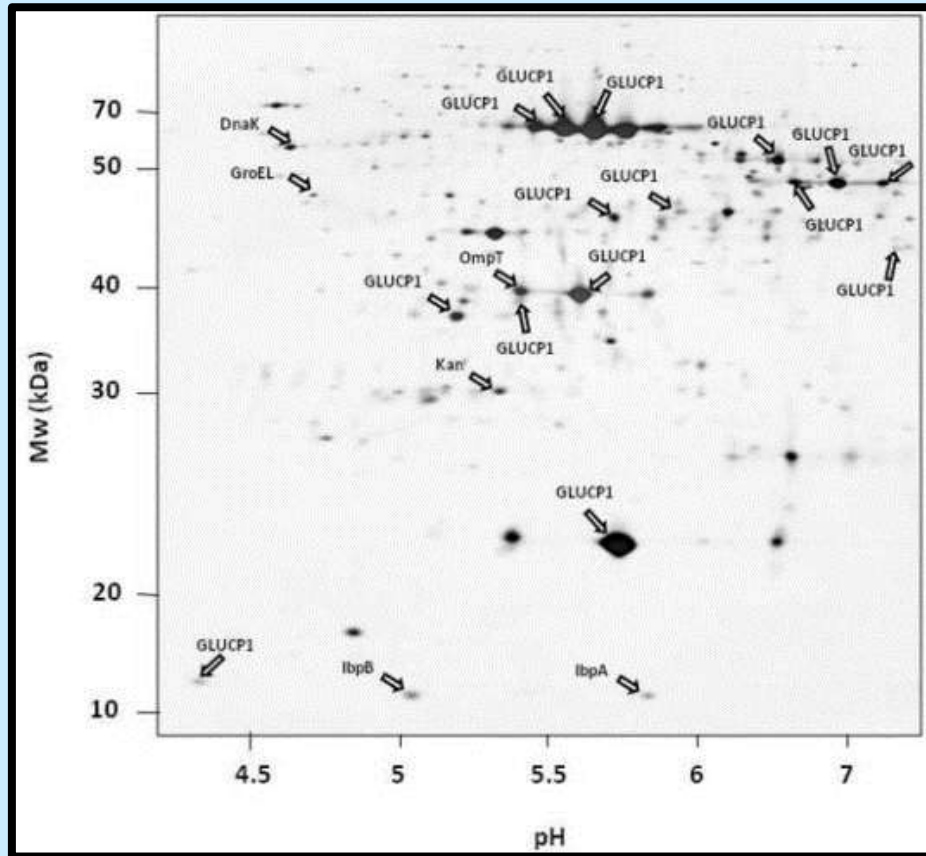
Protein fingerprinting

- **Dvourozměrná proteinová elektroforéza**
- **Nejnověji hmotnostní spektrofotometrie**

Příklad 2D elektroforézy

E. coli FtsH deficientní kmen produkující α -glukozidázu

Jürgen, B. et al.: (2010): Quality control of inclusion bodies in *Escherichia coli*. *Microbial Cell Factories* 2010, 9:41

Protein mass fingerprinting

**Analytická metoda pro identifikaci proteinů
vyvinutá v roce 1993**

- **Protein je nejprve štěpen na menší peptidy**
- **Jejich hmotnost je změřena hmotnostním spektrofotometrem (MALDI-TOF, ESI-TOF)**
- **Následuje porovnání výsledných hmotností s databází hmotností referenčních peptidů**

Protein mass fingerprinting

Proboha jak?

**Srovnávací vzorek referenčních peptidů lze
připravit rovněž *in silico* !**

In silico příprava referenčních peptidů

ATG CAA TAG TTC AAG AAA GAT AGT TAA

Translace *in silico*

Met-Leu-Cys-Thr-Asp-Gln-His-Ile

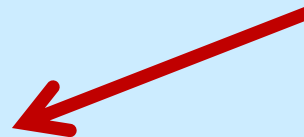
Specifické štěpení
známou proteázou

Met-Leu-Cys-Thr

Asp-Gln-His-Ile

Výpočet molekulové
hmotnosti

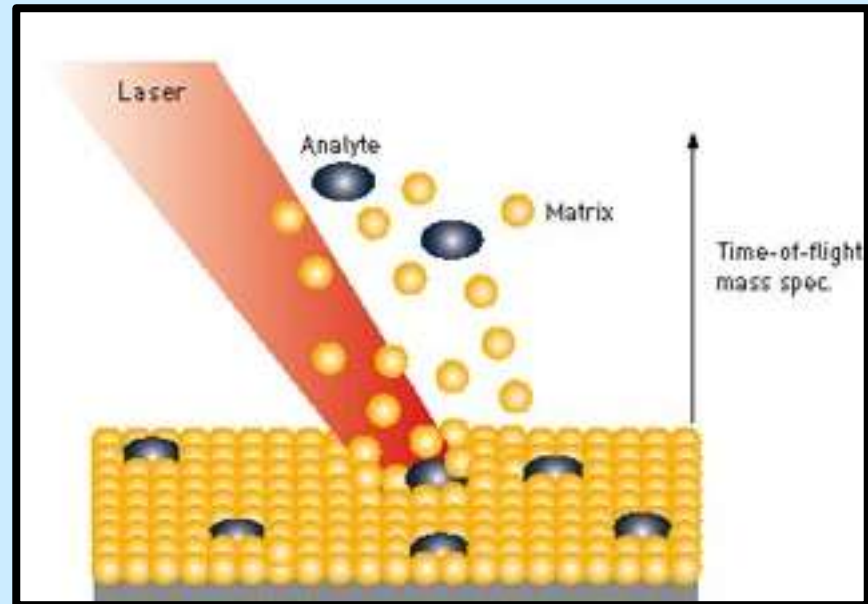
Porovnání se
vzorkem

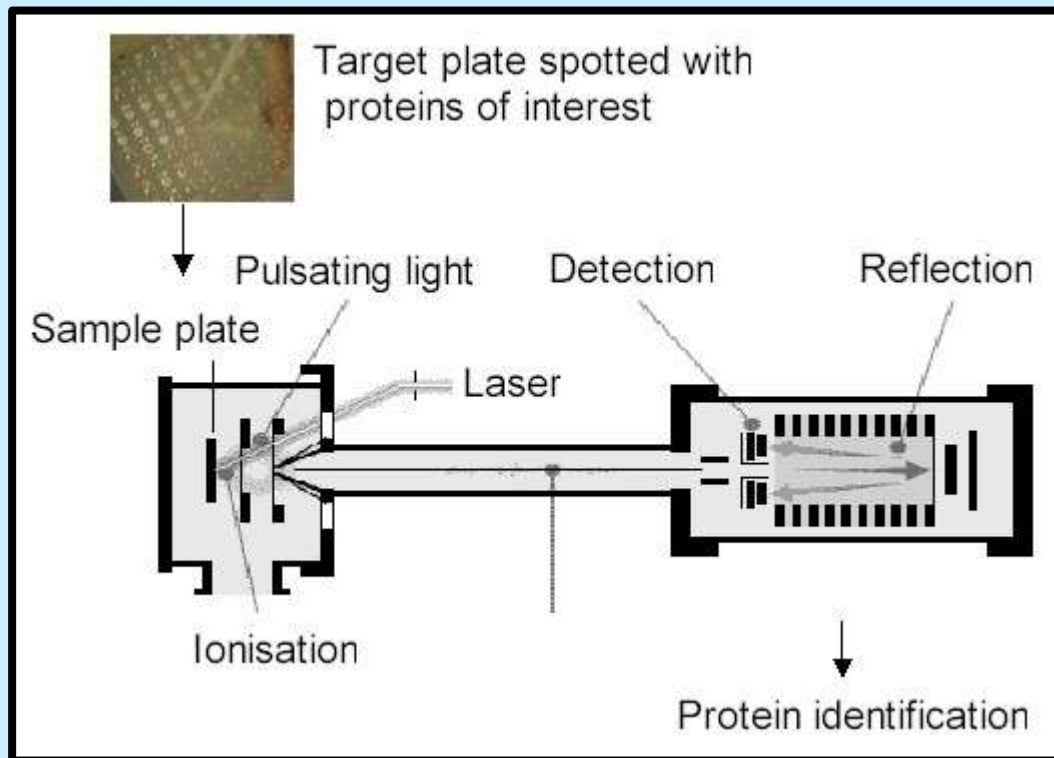
Princip MALDI-TOF

matrix-assisted laser desorption ionization time-of-flight

- varianta hmotnostní spektrofotometrie
- peptidy jsou ionizovány a stanoví se poměr hmoty k náboji na základě doby letu (time-of-flight) k detektoru
- vypočte se M a ta je specifická pro každou aminokyselinu

Schéma zařízení

Výhody a nevýhody

- 1) **Není zapotřebí sekvenovat proteiny**
- 2) **Stačí jen znalost molekulové hmotnosti**

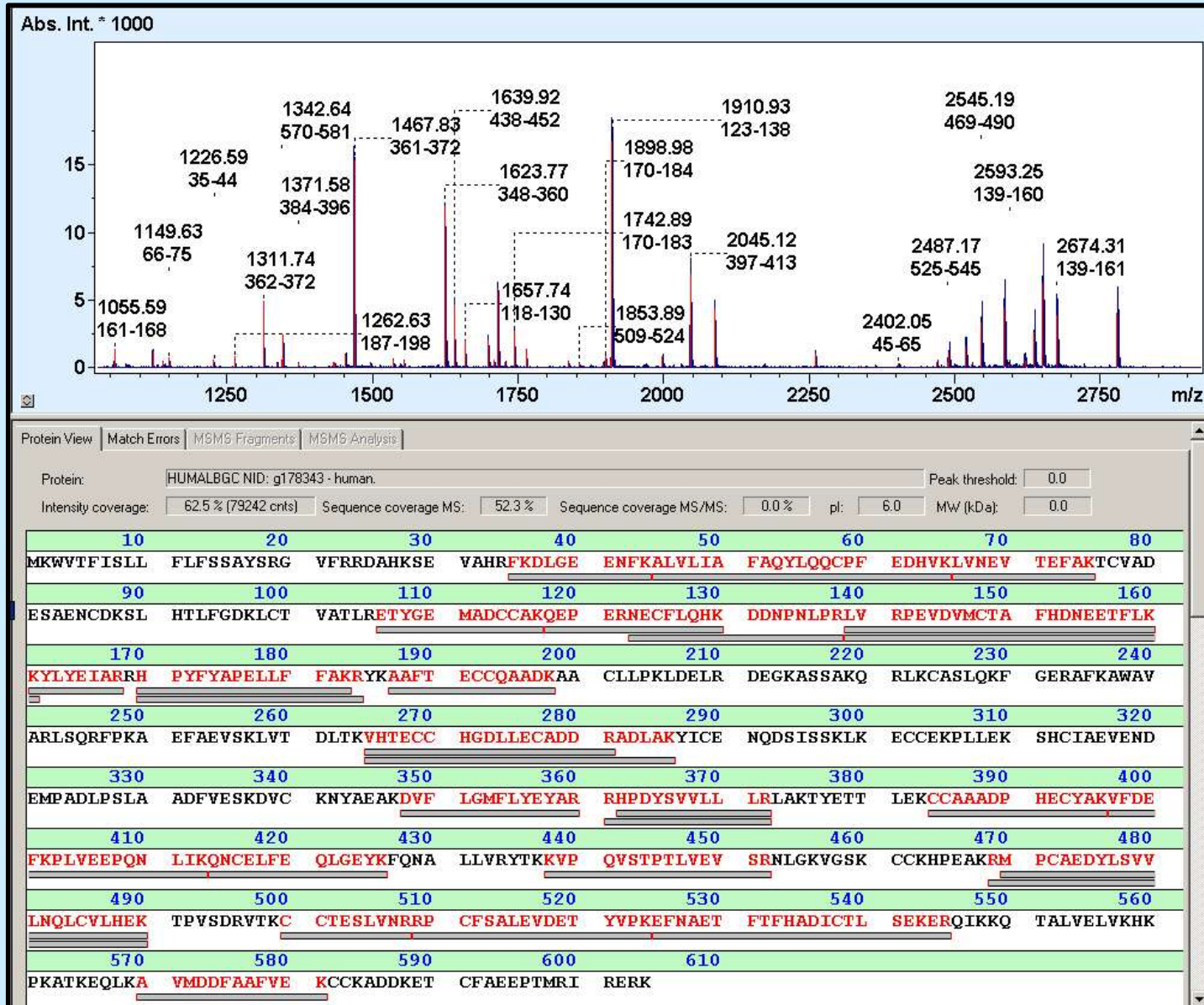

- 1) **Nelze analyzovat multimerní proteiny**
- 2) **Vzorky se izolují z SDS-PAGE**

Příprava vzorku pro spektrofotometrii

- 1) SDS-PAGE**
- 2) Chemická modifikace – odbourání disulfidických můstků, karboxymetylace cysteinů**
- 3) Štěpení proteázami**
- 4) Extrakce peptidů acetonitrilem a vakuové vysušení**
- 5) Rozpuštění ve vodě**
- 6) Purifikace a úprava pro spektrofotometrii**

Výsledek MALDI-TOF

Shrnutí

- 1) Přehled a funkce enzymů**
- 2) Restrikční endonukleázy – opakování**
- 3) Restrikční mapy**
- 4) Detekce polymorfismů v genomech**
- 5) DNA fingerprinty**
- 6) Proteinové fingerprinty**